

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA REGIONÁLNÍ A ENVIRONMENTÁLNÍ EKONOMIKY

Indie jako prioritní země českého exportu

India as the Priority Country for the Czech Export

Student: Bc. Jan Slavík

Vedoucí diplomové práce: Ing. Iva Honová

Ostrava 2008

Čestné prohlášení:

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracoval samostatně.

V Ostravě dne 25. dubna 2008

Bc. Jan Slavík

Děkuji vedoucí diplomové práce Ing. Ivě Honové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ÚVOD	8
1 CHARAKTERISTIKA INDICKÉ EKONOMIKY	9
1.1 Historie indické ekonomiky	9
1.1.1 Předkoloniální období.....	9
1.1.2 Koloniální éra	10
1.1.3 Doba po nezávislosti	11
1.2 Současná ekonomická situace země	12
1.2.1 Indie vs. Čína.....	12
1.2.2 Ekonomický růst	13
1.2.3 Zemědělství.....	14
1.2.3.1 Produkce.....	15
1.2.3.2 Export	16
1.2.3.3 Organické zemědělství	17
1.2.3.4 Biotechnologické zemědělství.....	18
1.2.4 Zpracovatelský průmysl.....	19
1.2.4.1 Indická výhoda	20
1.2.4.2 Globální zpracovatelská centrála exportu	20
1.2.4.3 Vládní iniciativy	21
1.2.5 Služby	23
1.2.5.1 Ukazatele	23
1.2.5.2 Export	24
1.2.5.3 Investice	26
1.3 Faktory úspěchu indické ekonomiky	26
2 SPECIÁLNÍ EKONOMICKÉ ZÓNY V INDII.....	29
2.1 Definice.....	29
2.2 Historie SEZ	30
2.3 Společné rysy SEZ.....	31
2.3.1 Daňové úlevy.....	32
2.3.2 Rozsáhlé uvolnění předpisů.....	32
2.3.3 Zlepšení infrastruktury	32
2.3.4 Zmenšení byrokracie	33
2.3.5 Redukce daňových a celních procedur.....	33

2.3.6 Nepřítomnost činnosti odborového svazu	33
2.3.7 Subvencovaná půda.....	33
2.3.8 Vyhnutí se korupci.....	33
2.4 Modely SEZ	34
2.5 SEZ v Indii.....	35
2.5.1 Typy SEZ	40
2.5.1.1 Volné obchodní a skladovací zóny.....	40
2.5.1.2 Multiproduktová SEZ.....	40
2.5.1.3 Sektorově specifická SEZ	40
2.5.1.4 SEZ v přístavu nebo na letišti	40
2.5.2 Aktivita v SEZ	41
2.5.3 Mechanismus schválení.....	42
2.5.4 Administrativní zřízení	42
2.5.5 Pobídky a technické prostředky nabídnuté SEZ.....	43
2.5.6 SEZ status schválení.....	44
2.5.7 Požadavky na půdu pro schválené speciální ekonomické zóny.....	44
2.5.8 SEZ vytvářejí vyšší zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu.....	44
2.5.9 Výhody odvozené ze SEZ.....	45
2.5.8.1 Investice a zaměstnání v SEZ vytvořených před SEZ Act, 2005:	46
2.5.8.2 Investice a zaměstnání v oznámených SEZ podle SEZ Act 2005:.....	46
2.5.10 Komparace čínských a indických zón.....	46
2.5.11 Dopad schématu.....	47
3 EKONOMICKÉ VZTAHY INDIE A ČR.....	49
3.1 Historie vztahů Indie a České republiky (Československa)	49
3.2 Přehled bilaterálních smluv s ČR (včetně data vstupu).....	50
3.3 Exportní strategie ČR (2006-2010).....	51
3.4 Zvýšení přímých investic a akvizic do zahraničí	53
3.5 Vyhodnocení projektu zvýšení přímých investic a akvizic do zahraničí za období 2006 – 2007	57
3.5.1 Realizace projektu.....	57
3.5.1.1 Databáze investičních příležitostí.....	58
3.5.1.2 Manuál na rozšíření výroby do zahraničí.....	58

3.5.1.3 Semináře zaměřené na prosazování českých investic	59
3.5.1.4 Poradenské a konzultační služby.....	59
3.5.1.5 Dlouhodobé financování investic v zahraničí	59
3.5.1.6 Pojištění investic v zahraničí.....	59
3.5.2 Další rozvoj projektu.....	60
3.6 Investiční prostředí v Indii.....	60
3.6.1 Podmínky vstupu zahraničního kapitálu	60
3.6.2 České investice v teritoriu	61
3.6.3 Nejperspektivnější odvětví pro investice, privatizační a rozvojové projekty	62
3.6.4 Rizika investování v teritoriu.....	63
3.7 Strategie prosazování obchodně ekonomických zájmů České republiky v Indii.....	63
3.8 Perspektivní položky českého exportu.....	64
3.8.1 Energetika	64
3.8.2 Zpracování ropy a plynu	66
3.8.3 Infrastruktura	66
3.8.4 Průmysl.....	67
3.8.5 Informační technologie	69
3.8.6 Ekologie.....	69
3.8.7 Turistika	70
3.8.8 Zvyšování životní úrovně obyvatelstva	70
3.9 Vývoj vzájemného obchodu mezi Indií a Českem	71
3.10 Čeští exportéři do Indie.....	72
3.10.1 ČKD Blansko.....	73
3.10.2 Pilsen Steel	73
3.11 Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na indickém trhu	74
3.11.1 Distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců, další faktory ovlivňující prodej.....	74
3.11.2 Podmínky zaměstnávání cizinců a místních sil	75
3.11.3 Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace, společného podniku	75
3.11.4 Požadavky na propagaci, marketing, reklamu.....	76
3.11.5 Způsoby řešení obchodních sporů.....	77

3.11.6 Režim zadávání veřejných zakázek.....	77
3.11.7 Problémy a rizika místního trhu.....	78
3.11.8 Problematika ochrany duševního vlastnictví	79
3.11.9 Obvyklé platební podmínky, platební morálka.....	80
3.11.10 Významné veletrhy a výstavy v teritoriu.....	80
3.12 České firmy v indickém prostředí	80
3.12.1 ŠKODA POWER Pvt. Ltd., India	80
3.12.2 Škoda Auto India	81
3.13 Specifické problémy českých firem	84
3.14 Zahraniční rozvojová spolupráce.....	85
3.15 Vzájemná výměna v oblasti služeb.....	86
ZÁVĚR.....	88
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	
SEZNAM ZKRATEK A SYMBOLŮ	
PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE	
SEZNAM PŘÍLOH	

Úvod

Indická republika je jedna ze zemí současného světa, která bude podstatně ovlivňovat globální hospodářský i politický vývoj v 21. století. Až do počátku 90. let minulého století stála Indie ekonomicky a do značné míry i politicky mimo ohnisko světového dění a převážně se realizovala na půdě Hnutí nezúčastněných¹. Politické změny ve světě po pádu železné opony měly za následek přehodnocení dosavadního postoje. Indie zahájila ekonomickou liberalizaci a postupně se začal otevírat její obrovský nenasycený trh.

Tato diplomová práce se zabývá charakteristikou indické ekonomiky, deskripcí speciálních ekonomických zón jak v obecném pohledu, tak i v indickém prostředí a vztahem České republiky s Indií. Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol.

První kapitola „Charakteristika indické ekonomiky“ je zaměřena na historický vývoj ekonomiky Indie i na aktuální stav ve kterém se indická ekonomika nachází.

Druhá kapitola „Speciální ekonomické zóny v Indii“ objasňuje teorii speciálních ekonomických zón a popisuje fungování takovýchto zón v Indii.

Třetí kapitola „Ekonomické vztahy Indie a ČR“ konkrétně charakterizuje ekonomické vazby mezi Indickou republikou a Českou republikou a představuje různé formy spolupráce, na kterých je tento vztah založen. Prezentuje vývoj těchto vztahů a analyzuje jejich hlubší spojení v posledních letech.

Cílem této diplomové práce je charakterizovat současný stav indického hospodářství ve světové ekonomice, analyzovat systém speciálních ekonomických zón v Indii a predikovat možnou expanzi českých podniků na indické území spolu s možnostmi českého exportu do Indie.

¹ Mezinárodní organizace států, které se rozhodly neformálně nevstupovat do aliance s jakýmkoliv nebo proti jakémukoliv mocenskému bloku.

1 CHARAKTERISTIKA INDICKÉ EKONOMIKY

1.1 Historie indické ekonomiky

Historii ekonomiky Indie je možno rozdělit do tří etap, počínaje *předkoloniálním obdobím*, které trvalo až do 17. století následováno nástupem britské nadvlády na Indický subkontinent z *koloniální éry*, které skončilo Indickou nezávislostí v roce 1947. Třetí období je označováno jako *doba po nezávislosti* a je datováno od roku 1947.

1.1.1 Předkoloniální období

V utváření ekonomických aktivit starověké i středověké Indie hrálo významnou roli náboženství, obzvláště Hinduismus, kasty a spojené rodinné systémy. Kastovní systém, přes jeho sociální nevýhody, fungoval velmi podobně jako středověké evropské gildy². Zajišťoval rozdělení práce, staral se o školení učňů a v některých případech vedl určité ruční dílny k provozování užšího zaměření. Například v tkalcovství byl každý druh tkaniny zvláštním rysem jednotlivých podkast.

Obyvatelé v údolí řeky Indus si vyráběli nástroje a zbraně, používali jednotné míry a váhy, chovali zvířata a obchodovali s ostatními městy. Doklad o existenci dobře projektovaných ulic, odtokového systému a dodávkách vody svědčí o jejich znalosti městského plánování, které zahrnovalo i první městská zdravotnická zařízení na světě, a o některých formách veřejné správy.

Většina z obyvatel v oblasti dnešní Indie se usadila ve vesnicích, jejíž ekonomiky byly velmi izolované a soběstačné, se zemědělstvím jakožto převládajícím zaměstnáním populace. To uspokojovalo požadavky na přísun obživy a také poskytovalo surový materiál pro odvětví průmyslu založených na ruční práci jako např. výroba textilu, zpracování potravin nebo různé druhy živností. Ačkoli mnoho království a panovníků vydalo mince, směnný obchod byl stále široce rozšířen. Vesnice odváděly část svých zemědělských výrobků jako příjem státního rozpočtu, zatímco živnostníci obdrželi díl plodin v časech žní za své služby.

² Sdružení lidí stejného řemesla s podobnou odborností nebo dovedností, založeno za účelem ochrany společných zájmů a podpory standardů obchodního chování.

Pověry o cestování do zahraničí mezi Hindy znamenaly, že velká část indického zahraničního obchodu byla realizována cizinci a muslimy. Indické textilie jako mušlín, potištěné látky, šály, produkty zemědělství jako pepř, skořice, opium a indigo byly exportovány do Evropy, Středního východu a Jihovýchodní Asie za zlato a stříbro.

Hodnocení indické předkoloniální ekonomiky je většinou kvalitativní povahy, vzhledem k nedostatečné kvantitativní znalosti. Jeden odhad uvádí příjem říše Akbara Mughaly z roku 1600 ve výši 17,5 milionů liber, což dokonce převyšuje celkové finance Spojeného království z roku 1800 ve výši 16 milionů liber. Indie v době příjezdu Britů byla tradiční agrární ekonomikou s převládajícím zdrojem mzdy závislejícím na primitivních technologiích. Tento stav existoval zároveň po boku konkurenceschopně vyvinuté sítě obchodů, průmyslové výroby a úvěrování. Po pádu Mughals³ a následném vzestupu říše Maratha⁴, byla indická ekonomika ponořena do stavu politické nestálosti kvůli bratrovražedným válkám a konfliktů.

1.1.2 Koloniální éra

Koloniální řád pod britskou korunou přinesl sebou institucionální prostředí, které garantovalo vlastnická práva, zajistilo volný obchod, stanovilo devizové kurzy, vytvořilo jednotný měnový systém, zavedlo jednotný systém vah a měr, otevřelo kapitálové trhy, vybudovalo dobře rozvinutý systém železnic a telegrafu, vytvořilo byrokracii osvobozenou od politických zásahů a moderní právní systém. To se také shodovalo s hlavními změnami ve světovém hospodářství - industrializace, vzrůst obchodu a výroby a nové myšlení v hospodářských politikách následované státy. Koncem koloniálního řádu nicméně Indie zdědila ekonomiku, která byla jedna z nejhorších na světě a stagnující, se zastaveným rozvojem průmyslu a zemědělstvím neschopným nakrmit rapidně narůstající populaci. Obyvatelé Indie byli vystaveni častým hladomorům, trpěli podvýživou, neuměli číst ani psát a délka života byla jedna z nejnižších na světě.

³ Říše Mughal bylo impérium, které ve své největší slávě vládlo většině Indického subkontinentu v období 1526 – 1707.

⁴ Říše Maratha, známa také jako konfederace Maratha, byla hindským státem Indie v období 1674 – 1818.

Odhad cambridgeského historika Anguse Maddisona uvádí, že indický podíl na výši světového důchodu byl snížen ze 22,6 % z roku 1700 (se srovnatelným evropským podílem ve výši 23,3 %) na pouhých 3,8 % v roce 1952. Zatímco indiští vůdcové během nezávislosti bojovali a levicově nacionalističtí ekonomičtí historici obviňovali koloniální řád pro neutěšený stav ekonomiky Indie, širší makroekonomický pohled na Indii během tohoto období ukázal, že tam byly období jak růstu tak poklesu, vyplývající ze změn způsobených kolonialismem a světem, který se pohnul k industrializaci a ekonomické integraci.

1.1.3 Doba po nezávislosti

Po získání nezávislosti na Velké Británii v roce 1947 se pod vedením svého prvního premiéra Džaváharlála Nehrúa vydala cestou protekcionismu a silné regulace hospodářských procesů. Stát si chtěl udržet vedoucí postavení v ekonomice prostřednictvím plánování, velkých státních investic, vlastnictvím klíčových průmyslových podniků, kontrolou zahraničních investic a ochranářskou celní politikou. Tento směr byl celkem pochopitelný vzhledem k dlouhé cestě Indie k získání své nezávislosti. Vznikla Státní plánovací komise, která funguje dodnes. Sestavované pětileté plány se zpočátku zaměřily hlavně na výstavbu infrastruktury narušené rozdělením původní kolonie na samostatné státy. V dalších obdobích byla pozornost soustředěna na výrobu železa, ocelářství a na těžké strojírenství. V zemědělství probíhala pozemková reforma na principu dobrovolného vzdání se půdy ve prospěch chudých bezzemků nebo družstev rolníků. V 70. letech se nepříznivě projevil na indické ekonomice strukturální krize. Výrazně se zvýšila míra inflace a stát musel přejít k regulaci cen a mezd.

V polovině 80. let Indie nastoupila kurz protržních reforem. Reformy, které zahájila v roce 1981 indická premiérka Indíra Gándhí a v nichž pokračoval po její tragické smrti její syn Rádžív Gándhí, umožnily využívat v dosud centrálně plánované indické ekonomice i tržní mechanismy. Realizované změny (liberalizace dovozu a omezování státních regulací, snížení byrokratického zatížení soukromého podnikání, boj proti korupci, umožnění přílivu zahraničních investic) vedly ke zvýšení tempa ekonomického růstu v 80. letech v průměru na 5,7 % ročně, oproti průměrnému ročnímu růstu 3,5 – 4 % v předchozích desetiletích.

Ekonomické reformy v 80. letech nebyly příliš výrazné, neboť indická vláda se pokoušela obnovit ztracenou kontrolu. V roce 1991 se v Indii prohloubily problémy exportu a platební bilance a indická ekonomika se potýkala s platební krizí. Do popředí vystoupila nutnost realizovat zásadnější změny v ekonomickém systému. Indie přistoupila v tomto roce k radikálnějším reformám a začala odstraňovat státní plánování, podporovat konkurenci mezi soukromými firmami, liberalizovala zahraničních obchod a zahájila tak cestu tržně orientované ekonomické politiky. V tomto období také proběhla rozsáhlá privatizace státního majetku.

1.2 Současná ekonomická situace země

V současnosti se indická ekonomika vyvíjí poměrně příznivě. Při stabilním ekonomickém růstu klesá míra nezaměstnanosti. Největším problémem můžeme označit pomalu zvyšující se inflaci, která je pozorována i u jejího severního souseda Číny. Další faktorem jsou finanční problémy největšího exportéra USA a celkový pokles světové ekonomiky.

1.2.1 Indie vs. Čína

Indie je dnes na rozdíl od komunistické Číny nejlidnatější demokratickou zemí na světě (1,1 mld. obyvatel) - s britskými demokratickými tradicemi zakotvenými v indické ústavě. Je odhadováno, že do roku 2040 dokonce indická populace čínskou populaci přeroste. V Indii žije několik desítek milionů mladých, vzdělaných a anglicky mluvících lidí, tvořících novou silnou indickou střední třídu, což je prakticky stejný počet mladých, vzdělaných a anglicky mluvících lidí, jaký se nachází v celé Evropské unii. V Indii pracují nejlepší světoví programátoři a Indie se i proto stává nejoblíbenějším místem zahraničních společností pro tzv. *outsourcing*⁵. A růst indické ekonomiky se v poslední době snaží dorovnat k tomu čínskému. Vývoj obou ekonomik můžeme vidět v příloze č. 1 „Roční procentuální změna HDP“.

Indie má přitom oproti Číně jednu další obrovskou výhodu. Rozvoj její ekonomiky není tažen průmyslem, jako je tomu v případě Číny, ale službami. Služby se přitom podílejí

⁵ Termín *outsourcing* vznikl složením dvou anglických slov "outside" (vnější) a "resource" (zdroj). V praxi toto spojení znamená takovou činnost, při které přenášejí do země zdroje ze svých mateřských zemí.

na tvorbě indického HDP již více než padesáti procenty. Indie tedy vstoupila do 21. století mnohem připraveněji, než je tomu v případě jejího postupně se měnícího komunistického souseda. Pokud zajdeme až na samou hranu ekonomické představitosti, mohli bychom dokonce Indii prohlásit za celosvětově nejnepřipravenější hospodářství, schopné čelit tvrdé globální konkurenci 21. století (330 milionů lidí mladších čtrnácti let = absence problémů s penzijním systémem, druhý úřední jazyk angličtina, nízké mzdy, téměř neomezené množství mladých flexibilních a vzdělaných lidí).

1.2.2 Ekonomický růst

Hrubý domácí produkt (HDP) v aktuálních tržních cenách je plánován Centrální statistickou organizací na hodnotu 46,936 miliard rupií ve fiskálním roce 2007 – 08⁶ v jejím předběžném odhadu této veličiny. To znamená, že velikost indické ekonomiky v tržním směnovém kurzu překročí hodnotu 1 miliardu amerických dolarů. V nominálním směnovém kurzu (průměr hodnoty v období duben - prosinec 2007) HDP je plánováno na výši 1,16 miliard amerických dolarů ve fiskálním období 2007 – 08. Příjem na hlavu v nominálním směnovém kurzu je odhadován na 1 021 USD. Podle systému třídění zemí Světové banky ve smyslu nízkopříjmová země, středněpříjmová a vysokopříjmová, Indie stále patří mezi nízkopříjmové země.

HDP (per capita) podle parity kupní síly (PPP) je pojmově lepší indikátor relativní velikosti ekonomiky země než HDP (per capita) v tržních měnových kurzech. Přesto se zde objevují potíže ve stanovení HDP v PPP a my nyní máme dva různé odhady PPP převodního čísla pro 2005. Indický HDP v PPP je odhadován na 5,16 miliard USD nebo 3,19 miliard USD v závislosti na tom, zda je použito staré nebo nové převodní číslo. U původního přepočtu je Indie třetí největší ekonomikou na světě po Spojených státech a Číně, zatímco u novějšího systému se indická ekonomika objevuje až na pátém místě za Japonskem a Německem.

Růst 8,7 % HDP v ceně faktoru výroby ve stálých cenách roku 1999 – 2000 byl vypočten a je plánován Centrální statistickou organizací pro fiskální rok 2007 – 2008. To představuje určitý pokles z nenadále vysokého růstu 9,4 a 9,6 % v tomto pořadí,

⁶ Fiskální rok v Indii trvá od 1. dubna do 31. března následujícího roku.

v předcházejících dvou letech. Podíváme-li se na výsledky za jednotlivé kvartály fiskálního roku 2007 – 2008 zjistíme, že výkon ekonomiky se pomalu snižuje. V prvním kvartále činil 9,3%, v následujícím již pomalu klesá a dostává se pod hranici 9 % na hodnotu 8,9 %. Zatím posledně měřený kvartál vykázal nejmenší hodnotu a to na 8,4 %. U ekonomiky procházející modernizací, globalizací a rapidním růstem je určitá míra konjunkturálních výkyvů v očekávání. Toto bylo vzato v potaz při nastavení jedenáctého pětiletého plánu⁷ (od 2007 – 08 do 2011 – 12), jehož růstový cíl je 9 % nárůst HDP. Vytvořený více jak 9 % růst v posledních dvou let desátého pětiletého plánu jen utvrzuje, že cíl jedenáctého pětiletého plánu by mohl být postaven na hodnotách 10 – 11 %, když 9 % již bylo dosaženo. Udržení tempa růstu okolo 9 % bude výzvou a dosažení dvouciferného HDP bude dokonce ještě větším úspěchem.

1.2.3 Zemědělství

Zemědělství je základem indické ekonomiky. A to především kvůli jeho vysokému podílu na zaměstnanosti a vytváření obživy pro značnou část velmi početné indické společnosti, i přes jeho stále se snižující podíl k HDP. U podílu zemědělství ku celkovému domácímu produktu je registrován trvalý pokles a to z 36,4 % v roce 1982 – 83 na 18,5 % v roce 2006 – 07. Přesto přece jen tento sektor poskytuje zaměstnání pro více než půl miliardy obyvatel, která tvoří 52 % pracovní síly celé země. Také je důležitým zdrojem přírodních surovin a vytváří poptávku po četných průmyslových produktech, zvláště umělých hnojivech, pesticidech, zemědělském nářadí a různorodém spotřebním zboží.

Několik zemědělských sektorů jako zahradnictví, pěstování květin, vývoj semen, chov dobytka, umělý chov ryb, akvamarínová kultura, kultivace zelenin, houbařství pěstěným způsobem a služby příbuzné se zemědělstvím a další příbuzné sektory, byly otevřeny pro 100 % cizích přímých investic (FDI), které mohou plynout skrze automatickou cestu.

Následkem toho sjednala řada korporáčních hráčů dohodu s farmáři na významnějších investičních plánech, aby mohli začít těžit z obrovského potenciálu, který tento sektor nabízí:

⁷ Pětiletý plán tzv. pětiletky bylo období ve kterém se v socialistické době direktivně řídilo hospodářství. V dnešní době v Indii má toto časové období pouze statistický význam.

- PepsiCo po uvedení vysokoprodukční basmati rýže, manga, brambor, papriky, arašídů a ječmene farmářům, zahájila pětiletý program s vládou státu Paňdžáb, ve kterém se zavázala poskytnout čtyři miliony stromů citroníku čínského;
- Cadbury India Ltd uzavřela smlouvu se zahradnickým sektorem státu Tamil Nadu o podpoře 50 000 akrů na výrobu kakaového prášku;
- Reliance Retail plánuje vytvořit spojení s farmami ve státech Paňdžáb, západní Bengálsko a Maharashtra a investovat tak 5,6 mld. USD;
- Skol Breweries India Ltd, plně podřízená pobočka SABMiller India, uzavřela dohodu s farmáři ječmene v oblasti Haryana;
- Himalaya Drugs plánuje navázat obchodní vztah s farmáři napříč jižními indickými státy, aby se tak staly zdroji přinejmenším 70 % z jeho bylin.

Právě zemědělství je jedním z nejdůležitějších sektorů ekonomiky přispívající 18,5 % do hodnoty národního důchodu, tvořící asi 15 % z celkového exportu a podporující dvě třetiny pracovních sil.

1.2.3.1 Produkce

Indie, se svými příznivými agro-klimatickými podmínkami a bohatou základnou přírodních zdrojů, se stala největším světovým výrobcem napříč řadou komodit.

- Indie je největším výrobcem kokosových ořechů, manga, banánů, mléka a mléčných výrobků, oříšků kešů, luštěnin, zázvoru, kurkumy dlouhé a pepřovníku obecného;
- je také druhým největším výrobcem rýže, pšenice, cukru, bavlny, ovoce a zeleniny.

Rok 2007 – 08 slibuje stát se rekordním rokem pro indické zemědělství se spoustou plodin, dosahujících maximálních výstupních úrovní. Některé nejdůležitější údaje druhých předběžných odhadů produkce předních plodin, uvolněných ministerstvem zemědělství pro fiskální rok 2007 – 08 jsou:

- produkce potravinových obilovin je odhadnuta na úroveň 219,32 milionů tun, což je nejvyšší naměřená hodnota za celou dobu měření;
- výroba rýže má podobný odhad na nejvyšší hodnotu a to 94 milionů tun;
- kukuřice a sojové zrna má také odhad produkce ohledně nejvyšších zaznamenaných hodnot 16,78 milionů tun, resp. 9,45 milionů tun;
- výroba bavlny je odhadnuta na úrovni 24,4 milionů žoků⁸, tedy opět nejlepší výrobní úroveň.

Spolu se změnami životního stylu a stravovacích návyků zákazníků rychle narůstá poptávka po certifikovaných semenech vysoké kvality. Tento sektor zemědělství, jež vynáší miliardové zisky v dolarech, roste ročně o 12 % a indické semenářství je již osmé největší na světě. Následkem toho několik nadnárodních společností zabývajících se tímto odvětvím jako např. Bayer, DuPont, Monsanto, Syngenta a Advanta, urychlují své operace v zemi.

1.2.3.2 Export

Tak jak nabírá na rychlosti tempo růstu produkce, neustále se zvyšuje i export v zemědělství. Například indický podíl na světovém obchodě s bavlnou byl navýšen z 8 % v roce 2005 – 06 na 12 % v roce 2006 – 07. Dále vláda připravila plán k tomu, aby se zvýšil indický podíl v obchodě na zpracování potravin z aktuálních 1,6 % na hodnotu 3 % v r. 2015.

Vývoz zemědělských a příbuzných produktů se zvýšil o 15,1 % během období duben – prosinec roku 2007 na celkových 6,4 mld. USD ve srovnání s 5,6 mld. USD ve stejném období minulého roku. Další výsledky vývozu vybraných zemědělských surovin jsou následující:

- export koření zaregistroval 19 % růst objemu a 23 % růst hodnoty na 781,07 milionů dolarů v době mezi měsíci duben – prosinec 2007;
- export kokosového vlákna vzrostl prudce o 20,47 % na průběžných 118,158 tun během období duben – listopad 2007;

⁸ Žok je starší neurčitá jednotka objemu užívaná v různých zemích zejména pro zemědělské plodiny jako je chmel, káva, rýže, bavlna apod.

- indický export cukru je očekáván více než dvojnásobný pro rok 2007 – 08 oproti 1,1 milionu tun vyvezených v roce 2006 – 07.

1.2.3.3 Organické zemědělství

Indie je na dobré cestě navýšit svůj podíl na 30 miliard dolarů na globálním trhu organických produktů, existencí svého bohatství přírodních zdrojů a to z důvodu globální poptávky po organickém jídle, která velmi rychle narůstá.

Aktuálně se Indie řadí na 33. místo na světě v rámci země využívající organickou kultivaci a na 88. místo v rámci poměru zemědělské půdy, oseté organickými plodinami k celkovému počtu zemědělské oblasti. Ale je vytvářen tlak na zlepšení situace se stoupajícím zájmem ukázaným mnoha státy.

Devět států včetně Haryana, Maharashtra a Tamil Nadu již předložily návrhy pro úřední uznání organizací APEDA, které bude umožňovat potvrdit výrobek jejich farmářů jako výrobek organického původu. Další skuteností vypovídající o oblibě organického zemědělství je ta, že stát Kerala je připraven obrátit se na „organickou“ zelenou s vládními plány, které přemění každý rok 20 % zemědělské půdy na půdu pro organické zemědělství a celková konverze tak bude za 5 let ukončena.

V současné době má export organické zemědělské produkce rostoucí tendenci nabírající rapidní rychlost. Pro srovnání celkový součet exportu činil 83,08 milionů dolarů v roce 2006 – 07 oproti 26,4 milionů dolarů v roce 2005 – 06 a farmáři jsou na dobré cestě, jak překonat hranici 125 milionů dolarů pro tento rok. V roce 2002 export činil hodnotu pouhých 15,5 milionů dolarů.

1.2.3.4 Biotechnologické zemědělství

Indie také dělá rychlé kroky k plnému využití výhod skýtajících průmysl biotechnologie pro urychlování růstu v zemědělském sektoru. Podle zprávy od společnosti Rabobank, indický sektor biotechnologického zemědělství rostl tempem 30 % v posledních pěti letech a je velmi pravděpodobné, že tento růst bude udržován i do budoucnosti.

Od roku 2002, kdy Indie udělala svůj vstup do segmentu biotechnologického zemědělství, byla tato část, mezi jinými biotechnologickými průmyslovými odvětvími v zemi, nejrychleji rostoucím segmentem.

Agro – biotechnologické průmyslové prodeje zaznamenaly ohromný nárůst: z 82,37 milionů dolarů v roce 2004 – 05 přes 149,14 milionů dolarů v roce 2005 – 06 až na zatím aktuálních 230,9 milionů dolarů za rok 2006 – 07. To odpovídá přibližně 10,84 % z celkových biotechnologických průmyslových prodejů, uskutečněných v roce 2006 – 07.

Růst tohoto segmentu může být také viděn ve stále větší míře v oblasti, jež je oseta kultivací takovýchto plodin. Například, v období šesti let, oblasti oseté geneticky upravenou (GM) variantou bavlny, nazývanou baronet bavlnou, se rozšířily o hodnotu odpovídající 70 % z celkové rozlohy oseté kultivací bavlny.

Podle Rabobank, Indie má potenciál k tomu, aby se do roku 2010 stala významným producentem transgenetické rýže a několika geneticky modifikovaných zelenin. Již byly zahájeny výzkumné práce u 19 plodin jako rýže, pšenice, bavlna, brambory, banán, rajče, řepkové semeno, hořčice a káva.

1.2.4 Zpracovatelský průmysl

Po IT boomu se revoluce v indické ekonomice ve zpracovatelském průmyslu dobře ujala urychlena rostoucí přítomností nadnárodních společností, navýšením operací domácími společnostmi a expandujícím vnitřním trhem. Sektor činící 9 % v posledních čtyřech letech (2004 – 08), se záznamem 12,3 % v roce 2006 – 07. Nicméně růst výrobního výstupu, který má ohromující váhu v indexu průmyslové produkce (IIP), sklouznul na 5,9 % v lednu roku 2008 oproti 12,3 % v porovnání s lednem minulého roku. Během období duben – leden fiskálního roku 2007 – 08, se růst výstupu zpracovatelského průmyslu snížil na 9,2 % z 12,1 % během odpovídajícího období 2006- 07.

Indický výrobní základ patří mezi nejrychleji rostoucí a dokázal alokovat větší množství investic, jako poměrnou část k hrubému domácímu produktu, než jakákoliv jiná země kromě Číny.

Následkem toho výrobci z celého světa transformují Indii, která má všechny požadované dovednosti v procesu, produktu a kapitálově bohatém strojírenství a to díky své dlouhé výrobní historii a systému vyššího vzdělání, do potenciálního zpracovatelského giganta.

„Každá významnější společnost má Indii ve svém hledáčku“, říká whartonský profesor managementu, Saikat Chaudhuri. A počet společností, jejichž rozsah průmyslového odvětví je různorodý, a které plánují vytvořit v Indii svou globální centrálu pro mnoho operací, se zvětšuje každým dnem.

Cummins dělá v Indii své výrobní centrum pro nově vyvinutou linku motorových generátorů; Samsung plánuje udělat svůj průmyslový závod v Chennai; Ford vytváří v Indii svou výrobní centrálu pro výrobu motorů., Suzuki a Hyundai si Indii vybrali jako centrum jejich výroby a exportu pro malé automobily. Ve skutečnosti, všech 5 špiček telekomunikačního sektoru vybudovalo výrobní továrny v Indii.

1.2.4.1 Indická výhoda

Indický obrovský vnitřní trh a dostupnost levných pracovníků s pokročilými technickými odbornostmi, napomáhali v přitažlivosti narůstajícího množství mezinárodních korporací, které etabloují své výrobní základy v zemi.

Celý indický trh má zřetelnou přitažlivost. Rapidní nárůst indické ekonomiky pravděpodobně udělá z Indie pátý největší spotřebitelský trh na světě do roku 2025, z dvanáctého místa z roku 2005, říká studium McKinsey Global Institute. Agregované indické spotřebitelské výdaje mají podobný odhad, a to více než čtyřnásobek, tzn. 1,77 bilionu dolarů do roku 2025. Současně dojde k desetinásobnému zvýšení obyvatelstva střední třídy a příjem domácností poskočí o trojnásobek.

Spolu s tímto Indie nabízí hojnou inženýrskou a technickou pracovní sílu, produkující ročně asi 400 000 vystudovaných inženýrů. Významné je letošní překročení počtu technické pracovní síly přes hodnotu dva miliony, s přechodem z jednoho milionu ke dvěma milionům během pouhých 3 let.

1.2.4.2 Globální zpracovatelská centrála exportu

„Made in India by se mohlo stát dalším velkým výrobním exportním příběhem“, říká zpráva McKinsey. Indie, se svým prokázaným výkonem v intenzívně odborném průmyslovém odvětví a svou rolí v globálním trendu zpracovatelského průmyslu a vstupními produkty z nízkonákladových zemí, má dobrou polohu k tomu, aby se zobrazovala jako jedno z vedoucích center pro export zpracovatelského průmyslu.

Již mnoho společností vytváří v Indii svou globální výrobní centrálu pro export svých globálních operací. Seznam zahrnuje společnosti jako Nissan Motor Co, Suzuki Motor Corp, Fiat, Anest Iwata, Hyundai a Nokia.

Výroba přispívá dvěmi třetinami do hodnoty celkového množství exportu země. Existuje odhad exportu zpracovatelského průmyslu, který by se mohl zvýšit ze současných 86 miliard dolarů z období 2006 – 2007 na přibližných 300 miliard dolarů v roce 2015, současně Indie zvýší svůj podíl na světovém trhu s výrobky z 0,8 % na hodnotu 3,5 %.

1.2.4.3 Vládní iniciativy

Vláda vytvořila několik iniciativ k tomu, aby urychlila růst tohoto sektoru a zlepšila obecně konkurenceschopnost indického průmyslu a zvláště pak zpracovatelského průmyslu:

- implementace návrhů technologického zlepšení pro různé sektory jako malovýroba, textilní zboží, potravinářský průmysl a další;
- implementace programů průmyslového vylepšování infrastruktury na základních klastrů;
- snadnější přístup k vstupům v cenách schopných konkurence a racionalizaci a snížení daňových sazeb;
- povzbuzení ke spolupráci cizích technologií a liberalizaci přímých zahraničních investic ve výrobních aktivitách;
- vypuštění „vizionářského vedení ve zpracovatelském průmyslu“ programu, který bude generovat 300 vizionářů ve výrobě v dalších třech letech;
- implementace zákona o speciálních ekonomických zónách;
- začínání budování průmyslového koridoru Delhi – Bombaj ve spolupráci s japonskou organizací zahraničního obchodu – Japan External Trade Organization (JETRO).

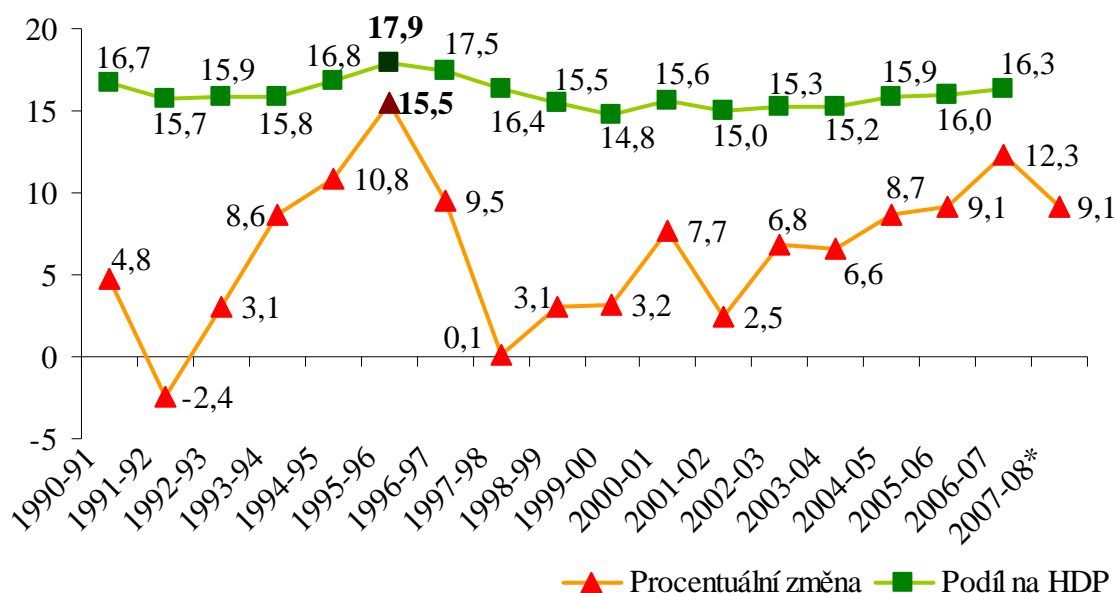
Na konec je nutné ovšem upozornit na vcelku nízký příspěvek k HDP celé země. V současnosti se pohybuje okolo 16 % a jen pro srovnání, v sousední Číně je podíl zpracovatelského průmyslu téměř dvojnásobný a pohybuje se okolo 34 %. V minulosti byly doby, kdy byl růst tohoto sektoru nulový či dokonce záporný.

Je patrné, že z globálního pohledu je indický zpracovatelský průmysl z pohledu velikosti vcelku rezervovaný. A tak pro představu a srovnání v roce 2005 přidaná hodnota (nebo také čistý výstup) indického zpracovatelského průmyslu vytvořila sumu 115 miliard USD. Naproti tomu suma v Číně činila 750 miliard USD a dále v USA se vyšplhala na 1 500 miliard USD.

Toto srovnání bylo provedeno za pomoci oficiálního směnného kurzu (a ne podle systému parity kupní síly), ale takový postup je naprosto oprávněný pro sektor, kde je celý výstup mezinárodně obchodovatelný.

Zajímavý pohled je na data, která se podařilo shromáždit za celkem 3 pětileté plány, což odpovídá období v délce 15 let, od doby těsně po zavedení reforem až po současnost. Jsou zde určité patrné anomálie.

Obr. č. 1.1 Vývoj ve zpracovatelském sektoru Indie v %

* - údaj za období duben– únor

Zdroj: [41], vlastní zpracování

Tempo růstu výrobního sektoru od roku 1991 připomíná svou trajektorii horskou dráhu. Objevuje se tam konjunktura po zavedení reforem uprostřed 90. let, poté následuje strmý pád ve fiskálním roce 1997 – 98, stagnace na další čtyři roky a nakonec stabilní návrat a akcelerace od roku 2002 – 03. V pětiletých průměrech rostl zpracovatelský průmysl o robustních 9,5 % v osmém pětiletém plánu (1992 – 97), dále pak o bezvýrazných 3,3 % v devátém plánu (1997 – 2002) a oživujících 8,7 % v minulém roce ukončeného desátého plánu (02 – 07).

Podíl zpracovatelského sektoru na HDP zůstával plochý, dosahující nejvyšší hodnoty 18 % v roce 1995 – 96, kdy zároveň došlo k nejvyššímu růstu, a nejnižší hodnoty 15 % v roce 2001 – 02.

1.2.5 Služby

Služby stály v popředí prudkého vzrůstu indické ekonomiky, přispěním téměř 55 % HDP v roce 2006 – 07. Sektor hrál v ekonomice stále více dominantní roli, tvořící 68,6 % z celkového průměrného růstu HDP v posledních pěti letech v období 2002 – 03 až 2006 – 07.

Zatímco indická ekonomika rostla v poměru k 9,4 % v roce 2006 – 07 oproti 9 % v předešlém roce, služby rostly ve strhujícím poměru 11 % v roce 2006 – 07 oproti 10,3 % v roce 2005 – 06. Sektor pokračoval v zaznamenání dvouciferné hodnoty s mírou růstu 10,5 % v první polovině aktuálního fiskálního roku.

- obchodování, hotelnictví, doprava a komunikace rostly robustní hodnotou 11,7 %;
- finanční služby (zahrnující bankovníctví, pojišťovnictví, nemovitosti a podnikatelské služby) rostly o hodnotu 10,8 %;
- sociální a osobní služby se zvedly o 7,7 %;
- stavební aktivita se zvýšila o 10,9 %.

1.2.5.1 Ukazatele

Hlavní ukazatelé naznačují, že rychlost expanze v sektoru služeb bude pravděpodobně trvat i ve zbytku fiskálního roku.

- komunikační sektor zaznamenal rapidní nárůst o 67,02 milionů telefonních spojení (pevné linky plus mobilní telefony) v období duben - prosinec 2007, což znamená 35,12 % oproti stejnému období v minulém roce;
- odbavený náklad v hlavních přístavech vzrostl o 13,1 % během duben - listopad 2007 než ve stejném období v roce 2006;

- celkové dopravované zboží zpracované sektorem civilního letectví se zvětšilo o 11,3 % během období duben – listopad 2007 přes odpovídající dobu v roce 2006;
- přeprava zboží železnicemi se navýšila o 8,23 % během období duben – prosinec 2007 ve srovnání se stejnou dobou v roce 2006;
- pasažérů odbavených na domácích a mezinárodních letištních terminálech během dubna - listopadu přibýlo o 30,1 % resp. 17,8 % ve srovnání se stejným obdobím v roce 2006;
- agregované bankovní vklady a nepotravinářské úvěry stanovené komerčními bankami rok co rok zvyšují svou hodnotu, a to o 23,8 % a 22,2 % a to ke dni 4. ledna 2008.

V posledním vydání zprávy o stavu ekonomiky CII očekává růst, který stále zaznamenává dvoucifernou hodnotu a to 11,2 % pro rok 2007 – 08.

1.2.5.2 Export

Růst indického sektoru služeb není omezen pouze na území vnitřního trhu. Také se odráží v míře vývozu do zahraničí. Indický podíl na globálním obchodu služeb se zvýšil z 2 % v roce 2004 na 2,7 % v roce 2006. Zvláště působivý byl široce založený růst vývozu služeb, který pokračoval dokonce v první polovině tohoto fiskálního roku.

- export softwaru a služeb rostl o 15,23 % spolu s registrovanými výnosy v hodnotě 16,317 milionů dolarů;
- export podnikatelských služeb se dotkl hranice 6,3 miliard dolarů;
- osobní, kulturní a rekreační služby rostly v obrovském tempu o 184,74 %;
- finanční služby rostly o hodnotu 61,49 %;
- cestovní příjmy vykázaly růst o 23,74 %, reflektující nárůst v příjezdech turistů;
- doprava a export pojišťovnictví pokračovaly ve svém působivém výkonu s nárůstem 14,89 %, resp. 42,49 %;
- export komunikačních služeb se přiblížil hranici 896 milionů dolarů.

Softwarové služby a jejich export byly tahouny v sektoru služeb, u jejichž růstu se očekává, že bude pokračovat také v tomto fiskálním roce. Podle výroční zprávy NASSCOM,

v celkovém segmentu software a odvětví služeb je odhad růstu o 24 – 27 % s hodnotou okolo 50 miliard dolarů s exportním tempem růstu v rozmezí 26 – 29 %. Zatímco IT software a služby jsou odhadnuty vyúčtovat 28 – 29 miliardy dolarů, v oblasti ITES-BPO se jedná o předpoklad nárůstu o 10,5 – 11 miliardy dolarů.

Zatímco mohutný rozvoj exportu softwaru a služeb byl očekáván, je působivý i růst exportu z dalších sektorů. Podle Indické centrální banky - Reserve Bank India (RBI), během několik posledních let se příjem z mnoha těchto služeb rozrostl o tak vysokou hodnotu, že se stalo nezbytným, zaznamenávat je odděleně. Příjem ze smíšeného nesoftwaru (non-software miscellaneous) činil 9,978 miliard dolarů během období duben – září roku 2007.

Podnikatelské služby byly dominantní kategorií v tomto sektoru s příjmy 6,380 miliardy dolarů v exportu. Příjmy z podnikatelských služeb byly hnány hlavně službami, souvisejícími s obchodováním (788 milionů dolarů), službami obchodních a manažerských poradenství (1,783 miliard dolarů), službami ve stavitelství, inženýrství a dalšími technickými službami (1,392 miliardy dolarů), službami v oblasti údržby kanceláří (975 milionů dolarů). Toto odráží zásadní moment v obchodování s profesionálními a technologicky založenými službami.

Další sektor, který má mimořádně dobré výsledky, jsou finanční služby, které zažily obrovský exportní nárůst o 61,49 % během období duben – září roku 2007, oproti odpovídající době minulého roku. Také poradenské služby se příležitostně zvyšují kvůli rozvíjející se ekonomice a rostoucí poptávce domácích a cizích firem. Je zde také odhad růstu v poměru o 30 % a také možnost, aby se staly 4,32 miliardovým segmentem služeb do roku 2010 z 3,3 miliard v roce 2007.

Služby se také staly nejvíce dynamickým sektorem indické ekonomiky. A průzkum vedený organizací CII pro její zprávu o stavu ekonomiky odhalí, že sektor zaznamenal významný pokles v růstu provozních výdajů z 16,33 % na 10,41 % zatímco poukazuje na zvýšení tempa růstu po daňovém zisku 45,68 % (oproti 7,91 % pro výrobní sektor) z 10,32 % ve čtvrtém kvartálu fiskálního roku 2005 – 06.

1.2.5.3 Investice

Sektor služeb také přitahoval velké množství investic. Obě části, jak finanční, tak i nefinanční, sektoru služeb přilákaly 8,57 miliard dolarů během období duben roku 2000 – říjen 2007, představujících 20,43 % z celkových přímých zahraničních investic plynoucích do země. Nehledě na to, další sektory jako telekomunikace, poradenství, turistika a další služby, přitahovaly obrovské množství přímých zahraničních investic.

Podobně velká část domácích investic také plyne do sektoru služeb. Z celkového počtu 193 speciálních ekonomických zón (SEZ), které byly úředně povoleny k datu 24. prosince 2007, je více než 50 % pro informační technologie a služby související s informačními technologiemi. A s další liberalizací služeb jako civilní letectví a burzy komodit v kombinaci s těmi, které jsou, se tento sektor zavazuje zvýšit svou roli v indické ekonomice.

1.3 Faktory úspěchu indické ekonomiky

K ekonomickým úspěchům pomohlo Indii několik faktorů:

- každá nová indická vláda podporovala nastoupený kurz ekonomických reforem, které se začaly uplatňovat od roku 1991. V rámci programu reforem zahájených v roce 1991 byla realizována řada významných hospodářsko-politických opatření, a to zejména liberalizace udělování dovozních licencí a schvalovacího režimu v oblasti výroby a investic, redukce počtu průmyslových oborů vyhrazených veřejnému vlastnictví (např. telekomunikace a zemědělství), uvolnění celních bariér, postupná privatizace státních podniků, omezení kontrol přílivu přímých zahraničních investic a podpora rozvoje kapitálového trhu;
- začal se zpomalovat dříve rychlý populační růst. Rostoucí podíl obyvatelstva bude nyní v pracovním věku, děti budou tvořit menší procento. To by mělo vést ke zvýšení příjmu na obyvatele. Indie byla známá obrovským populačním růstem. Počet Indů se během 20. století téměř zpětinásobil – z 200 milionů na jednu miliardu. K tomuto nárůstu obyvatelstva přispěla masová negramotnost a vysoká kojenecká úmrtnost, která vedla k tomu, že indické matky měly v průměru šest i více dětí. Nebylo možné investovat dostatek prostředků do vzdělání a zdravotní péči každého dítěte. Tento

trend začal pomalu ustupovat díky zvyšující se gramotnosti matek, lepšímu zdravotnictví a kvalitnějším lékařským technologiím. Výsledkem je snížení průměrné porodnosti na 3 děti (v některých oblastech dokonce na 2 děti) na jednu matku. Výsledkem je i možnost dosáhnout u dětí vyššího vzdělání, neboť to rodinu s méně dětmi nezatěžuje tolik jako dříve;

- ustupují staré společenské překážky, které dívkám a příslušníkům nižších kast bránily v získávání vzdělávání. Tato skutečnost by mohla přinést silnou společenskou podporu rychlého ekonomického růstu;
- rychle se rozvíjí moderní technologická základna jako důsledek desetiletí investic do vědy a výzkumu technologií. Indie rychle zvyšuje počet nově založených center informačních technologií. Indická města Bangalore, Chennai (Madras), Mumbai (Bombay) nebo Hyderabad se stala místy expertů software i hardware. Indie čtyřicet let intenzivně investovala do univerzit se širokou vědeckou základnou, především do Indických technologických institutů. Jejich absolventi pracují v Indii i USA, což také významně přispělo k pozvednutí indického informačního sektoru na světovou úroveň. Vývoz informačních technologií, především softwaru, je nejprogresivněji rostoucím exportním odvětvím indické ekonomiky.

* * *

Indická ekonomika je různorodá, zahrnující zemědělství, řemesla, textil, výrobu, a velké množství služeb. Ačkoli dvě třetiny indické pracovní síly ještě vydělávají na své živobytí přímo nebo nepřímo skrz zemědělství, služby jsou rostoucí sektor a hrají stále více důležitější roli indické ekonomiky. Příchod digitálního věku, a velké množství mladého a vzdělaného lidu plynul hovořícího v angličtině, postupně transformuje Indii na důležitý kancelářský cíl pro globální outsourcing zákaznických servisů a technických podpor. Indie je významnější vývozce vysoce kvalifikovaných pracovníků v softwaru, peněžních službách a programové inženýrství.

Indie následovala socialisty inspirovaný přístup ve většině ze své nezávislé historie, s přísnou vládní kontrolou nad soukromým sektorem, zahraničním obchodem a cizími přímými investicemi. Ať tak či onak, od počátku devadesátých let, Indie postupně otevřela své trhy skrze hospodářské reformy redukující vládní dozor nad zahraničním obchodem

a investicemi. Proběhla privatizace veřejně vlastněných průmyslových odvětví a otevření určitých sektorů pro privátní zájmy.

Indie čelí rychle rostoucí populaci a výzvě snižování hospodářské a sociální nerovnosti. Chudoba zůstává vážným problémem, ačkoli významně klesla od doby nezávislosti. Oficiální průzkumy odhadly, že v roce 2004 – 2005 celkově 27% Indů se nacházelo pod hranicí chudoby.

Další sektory jako je např. zpracovatelský průmysl, farmaceutika, biotechnologie, nanotechnologie, telekomunikace, loďařství, letectví či turismus představují silný potenciál vyššího tempa růstu. A k vytvoření onoho tempa růstu, Indie se rozhodla pro politiku speciálních ekonomických zón. Tyto oblasti jsou součástí velmi rozsáhlé exportní-importní politiky Indie (EXIM Policy), která byla vytyčena pro období 2004 – 2009 a jejím hlavním cílem je zvýšit podíl Indie na světovém exportu.

2 SPECIÁLNÍ EKONOMICKÉ ZÓNY V INDII

2.1 Definice

K analýze tématu speciálních ekonomických zón je třeba nejdříve vybrat podstatu předmětu. Kusago a Tzannatos zjistili, že se používá nejméně 19 různých termínů, a to velmi podobných, často identických, pro deskripci tohoto úkazu. Volba termínu a aktuálního významu záleží na autorovi.

Mnoho užívaných definicí zahrnuje slovo „free“, tzn. volný/á. Daňové bezcelní pásmo, daňová oblast volného obchodu, oblast volného obchodu, bezcelní pásmo a exportní bezcelní pásmo patří mezi příklady, které jsou od sebe v rámci významu nerozeznatelné. Thomas je definuje jako izolovanou, uzavřenou a hlídanou oblast, přiléhající k celnímu přístavu, bez místního obyvatelstva, vybavenou nezbytnými možnostmi k naložení a vyložení, pro dodávání paliva, pro uskladnění zboží a další dopravu po souši a vodě; oblast, uvnitř které se smí zboží vylodit, uložit, složit, smíchat, přebalit, vyrobit či dopravit dále bez povinnosti a zakročení celních úředníků platit poplatky. Tato definice zdůrazňuje jejich funkci jako obchodní a dopravní místa. Pozdější revoluční pokles v nákladech na dopravu a vznik standardu zapříčinil možnost efektivního pohybu zboží směrem, kde mělo zpracování komparativní výhody a tím se přiblíží k získanému impulzu. Obecně vysoké poplatky v této době volaly pro výjimku usnadnit tuto specializaci, především bezcelní dovozy zboží, které by byly exportované. A tak se "oblasti volného obchodu" změnily na něco, co můžeme nejlépe popsat jako exportní zpracovací zóny. Rondinelli popisuje jak jsou v mnoha asijských zemích zaměnitelně užívány termíny FTZ a EPZ.

"Exportní zpracovací zóna" (EPZ) je nejběžnější termín v žánru. Warr ji definuje jako exportní zpracovací zóny (EPZ), jež jsou ekonomicky uzavřenými oblastmi uvnitř kterých exportní výroba nastává pod virtuálními, svobodně obchodními podmínkami. Toto je všeobecná definice, která se také nejvíce hodí ohledně SEZ, nazývat je takto, mohly by to být enklávy (tj. definovaná oblast), vyrábějící pro export se svobodnými obchodními podmínkami. Jestli má být udělena některá kritika, tak potom za to, že (1) se vynechává obchodování se službami, pravděpodobně protože toto nebylo z velké části v roce 1988 možno, a (2) není zde známo, zda jsou trhy volné samy o sobě, jen jak relativní volné

obchodní podmínky. To znamená – tyto zóny by měly být významně volnější, než zbytek hostitelské země.

Světová banka popisuje exportní zpracovací zóny (EPZ) jako důsledek existence elementu volného obchodu a elementu průmyslových parků. To slouží jako plodný rozdíl – ačkoli tam mohou působit také další elementy, tyto jsou vždy přítomné a důležité.

Pro tuto práci jsem si vybral termín speciální ekonomické zóny a to hlavně z důvodu toho, že tento termín se aktuálně využívá v Indii. Speciální ekonomická zóna může být charakterizovaná, všeobecně řečeno, jako zeměpisná oblast uvnitř teritoria země, kde ekonomické aktivity vybraných směrů jsou podpořené sadou politicko-ekonomických prostředků, které nejsou obecně vhodné pro zbytek země.

2.2 Historie SEZ

Pokud vezmeme v úvahu pouze element oblasti volného obchodu, můžeme říct, že historie takovýchto zón můžeme datovat přinejmenším do dob Alexandra Velikého. Tehdy císař chránil obchodníky z Tyre po jejich obléhání a tím přitahoval obchod k určitému místu. Dalším příkladem jsou zvláštní soudní privilegia v obchodu, ze kterých se jistá města často těšila; blízkým příkladem je exkluzivní obchodování města Bergen, které mělo ve věci tresek a dalších produktech Northern Norway.

Novodobějším příkladem je první plnohodnotný průmyslový areál, založen v Manchesteru v roce 1896. V následujících 50 let se kopie začaly objevovat všude po západním světě, zvláště ve Spojených státech. Pak následovaly rozvojové a tranzitní národy počínaje např. ostrovem Puerto Rico v Karibském moři v roce 1947. První veřejný průmyslový areál byl založen Singapurem v roce 1951. Indie, Dominikánská republika a Tchajwan začaly stavět exportní zpracovací zóny v roce 1965. Současně Mexiko zahájilo maquila program⁹, kde maquiladoras¹⁰ mohly být ustanoveny s bezcelními dovozy pro zpětný vývoz. Od 70. do 80. let minulého století se SEZ rozrostly v jihovýchodní Asii, Latinské Americe a do jisté míry v Africe, na Blízkém východě a zbytku Asie.

⁹ Program v Mexiku na vytváření maquiladoras.

¹⁰ Továrna, která dováží materiál a zařízení na bezcelní bázi pro montáž či výrobu a následně znovu vyváží smontovaný výrobek, nejčastěji zpět do země původu.

Odlišným úkazem v tomto případě je simultánní objevení moderních států, se zvětšeným vlivem národních vlád. Takováto vylíčená možnost zvětšovala rozsah politiky k tomu, aby podporovala krizí postižené oblasti. Pro takováto teritoria je efektivní, aby se stala právě ona cílenými odpověďmi zaměřenými na problémy, které před nimi stojí. Zmíněné oblasti se mohly stát příjemci dotací a byly preferovány v rámci podpory podnikání centrální vládou nebo samosprávou. Obvykle měly přísná omezení v otázce způsobilosti; jinak se často objevoval za následek bezedný odtok výdajů. Může existovat například státní dotace pro ustanovení jistého prostoru, jestliže přináší určitý počet pracovních míst, pokud se na tomto prostoru vyskytuje vysoké procento nezaměstnaných. Dalšími příklady jsou prodeje nemovitostí pod tržní hodnotou pro potenciální ustanovení obchodu a vybudování veřejných výzkumných zařízení k tomu, aby je nalákala. Taková politika byla užívaná prakticky všude, zvláště po druhé světové válce, kdy víra ve státní zakročení byla zvláště silná. Nedávno se stal méně moderní, částečně kvůli ekonomické liberalizaci, například skrz příchod vládních obchodů mezinárodního orgánu, s cílem dosažení efektivity odstraněním nekalých obchodních praktik. Jedním příkladem (ačkoli sporný) je, jak kontrolní orgán EFTA (ESA) udělal Norsku přítrž v jejím postupu rozlišování zdanění zaměstnavatelů. Stále je několik politik zacílených na regionální rozvoj v opožděných oblastech – použití 135 miliard EUR ročně Evropskou unií je hlavním důkazem po této stránce.

2.3 Společné rysy SEZ

Rysy speciálních ekonomických zón (SEZ) jsou jedním z mnoha důvodů k tomu, aby přitahovaly zahraniční investice, vytvářely zaměstnání, získávaly devize a někdy zlepšily směnné relace pro tuzemské firmy. V SEZ zákony, pravidla a legislativa může být měněna, v závislosti na problémech, které jsou bezprostředně hrozící nejvíce ve specifickém nastavení. Ať tak či onak, několik charakteristik, tj. pobídky pro firmy, je typických: daňové úlevy; uvolněná legislativa; zlepšená infrastruktura; zmenšení byrokracie; nepřítomnost aktivit odborového svazu; subvencovaná půda; méně zkorumpovaná byrokracie a velká redukce celních režimů a sazeb.

2.3.1 Daňové úlevy

Pro přilákání společností hostitelská ekonomika často nabízí daňovou úlevu. To může představovat snížení sazeb v oblasti daní právnických osob anebo také jako daňové prázdny, kde placení daně je zrušeno či odloženo na několik let, normálně za podmínek, při kterých jsou zisky znovu investovány.

2.3.2 Rozsáhlé uvolnění předpisů

Legislativa může být důležitým důvodem, proč společnosti váhají investovat. Jedním z příkladů může být ten, že když existují přísná pravidla proti propouštění pracovní síly, pak budeme očekávat méně pracovníků, kteří dostanou zaměstnání, protože zaměstnavatelé se bojí, že ve fázi poklesu je nebudou moci propouštět. V tomto případě může vést uvolnění předpisů k vyšší zaměstnanosti skrze lepší investiční klima. Dalším obecným případem jsou environmentální předpisy, některé země jsou více než šťastné, že dovolí nějakou míru znečištění za kus investice. Jak si řekneme později, mohou tam být rozdíly mezi aktuálním výkladem pravidel, vytváření zdánlivě více uvolněné legislativy, vedoucí k přísnějšímu režimu, třebaže s vyšší mírou předvídatelnosti.

2.3.3 Zlepšení infrastruktury

V některých zemích je infrastruktura v ubohém stavu a nemůže se nikterak očekávat, že dosáhne v blízké budoucnosti adekvátní úrovně. Přitom je toto případ, kdy vznikají dobré důvody k tomu, zaměřit investice do vymezené oblasti, tak jak je tomu v případě SEZ. Toto může být viděno jako postupné zastavování plochy, kde komerčně zajímavá oblast přijímá zvláštní zacházení v alokaci fondů k přilákání investic. Naproti tomu může být případ, kdy firmy stěhující se do SEZ jsou požádány, aby vybudovaly hromadnou infrastrukturu, např. cesty, železnice, přístavy a přistávací plochy.

2.3.4 Zmenšení byrokracie

Nadměrná byrokracie může významným způsobem uškodit přílivu investic, zvláště z cizích jednotek, protože jejich informační hranice jsou vyšší.

2.3.5 Redukce daňových a celních procedur

Kde byrokracie představuje administrativu, která je čistě neodůvodněná, tento bod je více o vytvoření rychlé dráhové cesty k zajištění efektivní procedury, kde je užíván importní – exportní přístup. Jejich separací od byrokracie se potvrzuje, že těžkopádné procedury a vysoké zdanění mohou být vybrány úmyslně, např. na ochranu domácího průmyslového odvětví, které je stěžejním případem byrokracie.

2.3.6 Nepřítomnost činnosti odborového svazu

To může být rozhodující v zemích, kde jsou silné a nepřátelské odbory vůči obchodu, což je někdy případ zvláště pak v určitých bývalých komunistických provozovaných národech. Tam je pak další možností bližší spolupráce jednotlivých jednotek v SEZ na vytváření nekonfliktního prostředí pro podnikání.

2.3.7 Subvencovaná půda

Když je SEZ umístěna v méně žádoucí oblasti, může to být prostředek k tomu, aby přitahovaly společnosti, které by normálně neuvažovaly možnost zde investovat.

2.3.8 Vyhnutí se korupci

Tam, kde je korupce velký problém mezi úředníky nižší úrovně, může být toto napraveno odstraněním kontaktu mezi obchodem a byrokracií. Tímto způsobem může být nákaza podplácení a vyrovnávání dluhů zmenšena. Příkladem je, kdy jsou policejní úředníci známí braním úplatků; to pak může blahodárně působit na využívání jiných institucí, které dbají na dodržování práva v provozovně.

Toto jsou rysy, které jsou často sledovány, některé cíle v jejich vlastním zájmu, některé jako iniciativy k získání dalších výhod, většinou pak jako pobídky pro firmy.

2.4 Modely SEZ

V literatuře o SEZ (většina autorů místo toho používá termín bezcelní zóna) se můžeme setkat s celkem čtyřmi třídami modelů:

(1) Hamada (1974) užívá dvousektorový model s oběma sektory produkujícími pozitivní množství v DZ a v SEZ, a ve kterém zahraniční je kapitál omezený na SEZ. Domácí pracovní síla je mobilní mezi sektory a zónami zatímco kapitál je mobilní mezi sektory, ale ne mezi zónami. Druhý charakteristický znak pro SEZ kromě zahraničního kapitálu je platnost cen na světovém trhu finálních výrobků. To znamená, že žádné tarify nejsou navýšeny na exportech nebo dovozech finálních výrobků v SEZ, zatímco celní bariéra zůstává kolem DZ.

(2) Young (1987) na druhé straně dovoluje každé zóně pouze produkci jednotlivého zboží, které je v každém případě vyprodukováno pracovní silou, která je mobilní mezi zónami, s dováženým meziproduktem a sektorově specifickým kapitálem. SEZ je reprezentována sektorem se zahraničním kapitálem, který je omezený jen na jeden sektor, a to je sektorově specifický. Cla jsou vybírána na meziprodukty, ale ne na finálních výrobcích. Clo na meziprodukt je v tomto modelu politickým nástrojem. Charakteristické rysy SEZ jsou proto zahraniční kapitál a clo na meziprodukty, které je sníženo se založením SEZ tak, že cena za meziprodukt v SEZ je menší, než cena v DZ.

(3) Miyagiwa a Young (1986) používají třisektorový model. Bez politiky intervencí jen dva sektory produkují pozitivní množství. Cena třetího zboží nepokryje minimální náklady tak, že produkce tohoto zboží je nulové. Miyagiwa a Young využívají subvenci v tomto sektoru k tomu, aby představovala vytvoření SEZ. Podpora je dostačující k tomu, aby garantovala produkci bez ztrát. Kapitál se pohybuje jen mezi dvěma zónami, a proto mezinárodní pohyby kapitálu nemohou být analyzovány.

(4) Nakonec Copeland (1994) užívá dva charakteristické rysy SEZ. Na jedné straně následuje přístup Hamada, kde není žádná celní distorze převládající v té které zóně; na druhé straně SEZ je dotována podílem celkového množství nehybných faktorů země (které jsou nehybné mezi zónami, ale ne mezi sektory). Zahraniční kapitál je povolen v SEZ.

Hlavní rysy, které charakterizují rozdíly různých modelů jsou:

- množství zboží a množství faktorů;
- pružný nebo nepružný faktor dodávek;
- cizí vlastněné faktory nebo jen domácí faktory;
- zahraniční faktory jen v SEZ nebo také v DZ;
- meziprodukty nebo žádné meziprodukty;
- ochrana finálních produktů nebo meziproduktů;
- cla nebo kvóty jako ochrana;
- všechno zboží obchodovatelné nebo také neobchodovatelné zboží;
- cizí faktor tržeb zdaněný nebo nezdaněný;
- veřejné zboží nebo neveřejné zboží.

Množství a rozsah těchto různých rysů vytváří dojem jak mohou být SEZ navrženy různě teoreticky a prakticky. To se odráží v ohromné různorodosti modelů. Většina modelů dává rozdílný důraz na různá hlediska a tak se snaží analyzovat různé problémy.

2.5 SEZ v Indii

V roce 1965 je založena oblast volného obchodu v přístavu Kandla (KAFTZ) ve státě Gujarat a začíná fungovat v období 1966 – 67. Tato oblast byla vytvořena hlavně jako prostředek propagace zaostalého regionu Kutch.. Santa Cruz Electronics Export Processing Zone (SEEPZ) blízko Mumbai následuje v roce 1974, původně myšlena k tomu, aby operovala pouze se sektorem elektroniky, v roce 1986 rozšířená o sektor drahokamů a klenotů. Rok 1980 je viděn jako rok, kdy je představen plán na jednotky orientované na export (Export Oriented Units – EOU), nicméně do roku 1988 pouze 110 jednotek (to jest firem) začalo fungovat. V roce 1986 jsou přidány čtyři větší EPZ: v Madra (nyní Chennai), Noida (blízko u Delhi), Falta (blízko Kalkaty) a Cochin (v Kerala). Sedmá zóna schválena ve

Vishakhapatnam v roce 1989 začala s výrobou v roce 1994. Dělo se tak současně s postupnou liberalizací předpisů pro EPZ a EOU, s větší dostupností prodejů v oblasti vnitřního obchodu (DTA), dovolující subdodavatelství do DTA, daňovými prázdinami pro EOU a zjednodušováním různých procedur.

S liberalizací trhu, která začala v roce 1991 se pravidla hry pro EPZ významně změnila. Částečná decentralizace byla dosažena ustanovením automatické cesty v systému schvalování investic, ačkoli většinou významných pro omezené množství podniků. A tak schválení může být uděleno lokálně pro EPZ jednotky, a to Development Commissioner v EPZ a Secretariat of Industrial Approvals v EOU. Cla pro prodej v oblasti vnitřního obchodu byla snížena, maximální amortizace zvýšena a předpisy zracionalizovány. Dále zemědělské, zahradnické a akvakulturní průmyslové odvětví se nyní mohou účastnit EPZ a EOU.

S představou překonat nedostatky zažitými následkem mnohonásobnosti různých regulací a proclívání; nepřítomnost infrastruktury jakosti světové třídy a nestabilní finanční režim a se zaměřením na přilákání většího množství zahraničních investic do Indie, byla v dubnu roku 2000 oznámená politika speciálních ekonomických zón (Special Economic Zones – SEZ). Tato politika byla součástí většího právního rámce a to v rámci EXIM politiky části 9-A, kdy byla představena konverze 8 EPZ na speciální ekonomické zóny.

Tato politika předkládala SEZ jako motor pro ekonomický růst podporovaný kvalitní infrastrukturou doplněnou atraktivním finančním balíkem, jak na úrovni centrální vlády, tak i na úrovni vlád jednotlivých států, s minimálními možnými předpisy. SEZ v Indii fungovaly od 1. 11. 2000 do 09. 02. 2006 pod opatřeními zahraniční obchodní politiky a finanční pobídky byly uděleny skrze opatření příslušných zákonů.

Připravil se obsáhlý koncept tzv. SEZ Bill po rozsáhlých setkáních s investory k získání důvěry u investorů a dal se také signál ohledně státního závazku k stabilnímu SEZ politickému režimu, s ohledem na zaručení se stability SEZ režimu a to vytvářením větší ekonomické aktivity a zvýšení zaměstnanosti skrze založení SEZ. Za tímto účelem se konala řada schůzek v různých částech země, a to jak za účasti ministra pro obchod a průmysl, tak i s nejvyššími úředníky státní správy. Zákon o speciálních ekonomických zónách (Special Economic Zones Act, 2005), prošel parlamentem v květnu roku 2005, jež získal prezidentský

souhlas 23. června roku 2005. Navrhované SEZ Rules byly široce diskutovány a dány na webové stránky Ministerstva průmyslu a obchodu nabízející možnost přidávat návrhy či komentáře. Kolem 800 návrhů bylo přijato k návrhům pravidel. Po rozsáhlých poradách, zákon - SEZ Act, 2005, spolu s pravidly - SEZ Rules, vešel v platnost 10. únor roku 2006, umožňující drastické zjednodušení procedur a jednotný celní rámec na záležitostech vztahujících se jak k centrální vládě, tak i vládám jednotlivých států.

Hlavní cíle zákona o SEZ jsou:

- (a) generace dodatečné ekonomické aktivity;
- (b) propagace exportů zboží a služeb;
- (c) propagace investic z domácích a cizích zdrojů;
- (d) vytváření příležitostí pro zaměstnání;
- (e) rozvoj zařízení infrastruktury.

Očekává se, že takovýto zákon bude působit doslova jako spoušť velkého toku cizích a domácích investic do SEZ, do infrastruktury a do výrobních kapacit, vedoucí ke generaci dodatečné ekonomické aktivity a vytváření příležitostí pro zaměstnání.

SEZ Act 2005 předpokládá klíčovou roli vlád jednotlivých států v propagaci exportu a vytvoření související infrastruktury. Jednotný rámec SEZ schvalovacího mechanismu je prováděn skrz 19 členský meziministerský SEZ výbor schválení (SEZ Board of Approval – BoA). Žádostmi náležitě doporučené příslušnými státními vládami se zabývá toto BoA pravidelně. Všechny rozhodnutí schvalovacího výboru jsou v rámci konsenzu.

Pravidla SEZ stanoví minimální požadavky na půdu pro různou třídu SEZ. Každá SEZ je rozdělena do zpracovací oblasti (processing area), kde sám SEZ jednotky přijdou a nezpracovací oblast (non-processing area), kde je nutno vytvořit podpůrnou infrastrukturu.

Zpracovací oblast

Zpracovací oblast je ta oblast v SEZ, kde se jednotky mohou usadit za účelem výroby zboží nebo překlada služeb.

Zpracovací oblast bude mít přímo určený vstup a výstupní body a celkově se zabezpečí různými opatřeními povolenými BoA.

Země nebo zastavěná plocha nebo skladovací zóna volného obchodu dostanou do pronájmu jen podnikatelé, jež mají v držení platný dopis BoA ne bylo méně než 5 léta. Práva pronájmu by mohla přestat existovat po uplynutí nebo zrušení potvrzení o rozhodnutí (Letter of Award – LoA).

Nezpracovací oblast

Nezpracovací oblast je oblast, která má za cíl poskytovat podpůrná zařízení k aktivitám v SEZ na zpracovacích území.

Prázdná oblast v nezpracovací oblasti nebude pronajata pro obchod a sociální účely jako jsou např. školské instituce, nemocnice, hotely, zábavní zařízení, domovní a obchodní komplexy, jakékoliv jiné osobě kromě korporátního developera¹¹ (Co-Developer) schváleného výborem.

Developer¹² nebo korporátní developer může pronajmout dokončenou infrastrukturu spolu s prázdnou oblastí.

Infrastruktura pro obchod nebo sociální účel SEZ, tak jak byla schválena BoA, bude mít právo na výjimky, úlevu a kompenzace.

Pravidla SEZ stanovují:

- zjednodušené procedury pro rozvoj, provoz a údržbu speciálních ekonomických zón a pro vytváření jednotek a vedení obchodu v SEZ;
- jednotný celní rámec pro nastavení SEZ;
- jednotný celní rámec pro nastavení jednotky ve speciální ekonomické zóně;
- jednotný celní rámec na záležitostech vztahujících se jak k centrální vládě stejně tak i vládám jednotlivých států;

¹¹ Developer patří určité společnosti, nesamostatná jednotka.

¹² Vytváří činnost, která zlepšuje podmínky a zvyšuje hodnotu půdy nebo budov.

- zjednodušené procedury souhlasu a dokumentace s důrazem na samocertifikaci.

Tab. č. 2.1 Zákonem stanovené minimální požadavky na půdu pro jednotlivé kategorie SEZ

Typ SEZ	Hodnoty pro státy, které nepatří do speciální kategorie		Hodnoty pro státy patřící do speciální kategorie ¹³	
	Požadavek na celkovou minimální výměru	Požadavek na zpracovací oblast	Požadavek na celkovou minimální výměru	Požadavek na zpracovací oblast
Multiproduktová	1 000 hektarů	35 %	200 hektarů	35 %
Jedna nebo více služeb	100 hektarů	50 %	100 hektarů	35 %
Sektorově specifická, v přístavu nebo na letišti	100 hektarů	50 %	50 hektarů	50 %
Počítačový hardware a software nebo informační služby poskytující služby	10 hektarů s minimální zastavěnou plochou o výměře 1 lakh ¹⁴ m ²	50 %	10 hektarů s minimální zastavěnou plochou o výměře 1 lakh m ²	50 %
Drahokamy a klenoty	10 hektarů s minimální zastavěnou plochou o výměře 50 000 m ²	50 %	10 hektarů s minimální zastavěnou plochou o výměře 50 000 m ²	50 %
Biotechnologie, nekonvenční energetika zahrnující sluneční zařízení a panely	10 hektarů s minimální zastavěnou plochou o výměře 1 lakh m ² pro IT	50 %	10 hektarů s minimální zastavěnou plochou o výměře 1 lakh m ² pro IT	50 %
Volná obchodní a skladovací zóna	40 hektarů s minimální zastavěnou plochou o výměře 1 lakh m ²	50 %	40 hektarů s minimální zastavěnou plochou o výměře 1 lakh m ²	50 %

Zdroj: [31], vlastní zpracování

¹³ Jedná se o tyto státy: Assam Meghalaya Nagaland Arunachal Pradesh Mizoram Manipur Jaipur Himachal Pradesh Uttarakhand Sikkim Jammu & Kashmir Goa

¹⁴ Jedná se o míru, která udává 1 pracovní místo na 1 m².

2.5.1 Typy SEZ

2.5.1.1 Volné obchodní a skladovací zóny

Volné obchodování a skladování je zvláštní kategorií SEZ se zaměřením na obchodování a skladování. Cíl takovéto zóny je vytvořit infrastrukturu související s obchodem k tomu, aby usnadnila dovoz a vývoz a dovoz zboží a služeb se svobodou provést obchodní transakce ve volné měně.

V lokální zóně volného obchodu a skladování přinejmenším 50 % oblasti bude vymezeno pro rozvíjení zpracovací oblasti, volné obchodování a skladování také může být vytvořena jako část multiproduktové SEZ.

2.5.1.2 Multiproduktová SEZ

Multiproduktová SEZ znamená speciální ekonomickou zónu, kde jednotlivé jednotky mohou být vytvořeny za účelem výroby dvou nebo více druhů zboží v sektoru nebo zboží spadajícího do dvou nebo více sektorů nebo pro obchodování a skladování nebo poskytování dvou nebo více služeb v sektoru nebo poskytování služeb spadajících do dvou nebo více sektorů.

2.5.1.3 Sektorově specifická SEZ

Sektorově specifická SEZ znamená speciální ekonomickou zónu určenou výlučně pro jeden nebo více produktů v sektoru nebo jednu nebo více služeb v sektoru.

2.5.1.4 SEZ v přístavu nebo na letišti

SEZ v přístavu nebo na letišti znamená speciální ekonomickou zónu v existujícím přístavu nebo na letišti.

2.5.2 Aktivita v SEZ

Povolenými aktivitami v oblasti výroby nebo obchodování jsou:

- oděv, šaty a kůže;
- automobily a automobilové díly;
- strojírenství - lehké, těžké a aplikace;
- léky;
- potravinářský průmysl;
- telekomunikační vybavení;
- počítačový hardware a mikroelektronika;
- spotřební elektronika a spotřebiče;
- drahokamy, klenoty a diamanty;
- dřevo, guma, plast;
- produkty kůže;
- ruční výroba.

Povolenými aktivitami v oblasti služeb jsou:

- IT umožňující biotechnologické služby;
- výzkumné a rozvojové služby;
- zdravotní péče;
- peněžní služby;
- vzdělávací služby;
- zábava, volný čas a rekreace;
- sporty a příbuzné činnosti;
- organizovaný prodej;
- podnikatelské služby (konvence / výstava);
- skladování a služby související s obchodováním.

2.5.3 Mechanismus schválení

Developer předkládá návrh na vytvoření SEZ určené státní vládě. Státní vláda musí odeslat návrh s jeho doporučením během 45 dnů od data příjmu takového návrhu schvalovacímu výboru. Také má žadatel volbu předložit návrh přímo schvalovacímu výboru .

Schvalovací výbor byl ustanoven ústřední vládou ve výkonu pravomocí udělených zákonem o SEZ. Všechna rozhodnutí schvalovacího výboru jsou vzata v konsenzu. Schvalovací výbor má 19 členů, mezi něž patří úředníci z různých ministerstev a předsedou je ministr za resort průmyslu a obchodu.

2.5.4 Administrativní zřízení

Fungování SEZ podléhá třířadému systému administrativy. Schvalovací výbor (Board of Approval) je vrcholným orgánem a má v čele ministra z Ministerstva průmyslu a obchodu. Schvalovací komise (Approval Committee) na oblastní úrovni (Zone level) projednává schválení jednotek v SEZ a další související problémy. Každý oblastní úroveň má v čele vládního zmocněnce pro rozvoj (Development Commissioner), který je z úřední moci předsedou schvalovací komise (Approval Committee).

Jakmile je SEZ schválena schvalovacím výborem a ústřední vláda oznámí oblast SEZ, jednotkám je povoleno se usadit v SEZ. Všechny návrhy pro vytvoření jednotek v SEZ jsou schvalovány na oblastní úrovni schvalovací komisí sestávající se z vládního zmocněnce pro rozvoj, celních orgánů a zástupců státní vlády. Všechny po schválení výstupní doklady včetně udělení dovozního-vývozního směrového čísla, změny ve jméně společnosti nebo implementační agentury, atd jsou uděleny na oblastní úrovni vládním zmocněncem pro rozvoj. Produktivita SEZ jednotek je pravidelně sledována schvalovací komisí a jednotky jsou právně odpovědné za trestní žalobu podle ustanovení zákona o zahraničním obchodu (rozvoj a regulace) - Foreign Trade (Development and Regulation) Act, v případě přestupku proti podmínkám schválení.

2.5.5 Pobídky a technické prostředky nabídnuté SEZ

Pobídky a technické prostředky nabídnuté **jednotkám v SEZ** pro přilákání investic do SEZ, včetně zahraničních investic, zahrnují:

- bezcelní dovoz nebo tuzemské dodání zboží pro rozvoj, provoz a údržbu SEZ jednotek;
- 100 % osvobození od daně z příjmu exportu pro SEZ jednotky podle ustanovení 10AA zákona o dani z příjmu na prvních 5 let, potom se to snižuje na 50 % na dalších 5 let a 50 % ze zisku exportu na dalších 5 let;
- osvobození od minimální náhradní daně podle ustanovení 115JB zákona o dani z příjmu;
- externí komerční půjčka SEZ jednotkám až do výše 500 milionů dolarů za rok bez jakékoliv omezení splatnosti skrze uznané bankovní kanály;
- osvobození od centrální daně z prodeje;
- osvobození od daně ze služeb;
- jednotný celní rámec na centrální i státní úrovni schválení;
- osvobození od státní daně z prodeje a dalších daní jak uzná za vhodné a rozšíří příslušná státní vláda.

Významnější pobídky a technické prostředky k dispozici pro **SEZ developery** zahrnují:

- osvobození od cel a nepřímých daní pro rozvoj SEZ na oprávněné operace schválené schvalovacím výborem;
- osvobození od daně z příjmu exportu pro blok 10 let v 15 letech podle ustanovení 80-IAB zákona o dani z příjmu
- osvobození od minimální náhradní daně podle ustanovení 115JB zákona o dani z příjmu;
- osvobození od daně z dividend podle ustanovení 115O zákona o dani z příjmu;
- osvobození od centrální daně z prodeje;
- osvobození od daně ze služeb (část 7, 26 a druhý rozvrh zákona o SEZ).

2.5.6 SEZ status schválení

V důsledku pravidel SEZ, které začaly fungovat od 10. února roku 2006, bylo zaznamenáno celkem 21 schůzek schvalovacího výboru. Během těchto schůzek bylo uděleno celkem 439 formálních schválení, z toho 195 speciálních ekonomických zón bylo oznámených a jsou v různém stádiu provozu. Tato čísla nejsou konečná, budou se postupně navyšovat s tím kolik dalších SEZ schválí výbor. Rozprostření těchto zón v jednotlivých státech Indie můžeme vidět v příloze č. 2 „Počet SEZ v jednotlivých státech Indie“.

2.5.7 Požadavky na půdu pro schválené speciální ekonomické zóny

Celkový požadavek na půdu pro formálně udělená schválení je přibližně 59 685 hektarů, ze kterých přibližně 97 jich je pro státní průmyslové rozvojové korporace anebo společné podniky jednotlivých vlád, které odpovídají půdě o rozměrech více než 20 000 hektarů. V těchto případech půda je již k dispozici vládám jednotlivých států nebo privátním společnostem, aby byly využita pro vytvoření SEZ. Půda pro 195 oznámených SEZ, kde výroba od té doby byla zahájena, má rozměry jen přibližně přes 26 072 hektarů.

Z celkového množství výměry půdy 2 973 190 km² celé Indie, celková zemědělská půda tvoří rozlohu 1 620 388 km² (54,5 %). Je tedy nutno poznamenat, že z této celkové výměry půdy, země v držení 195 oznámených SEZ činí přibližně jen okolo 260 km². Formálně udělená schválení také pracují jen s plochou přibližně 596 km².

2.5.8 SEZ vytvářejí vyšší zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu

Z celkových 439 formálně schválených do dnešního dne, 150 jich je určených pro sektorově specifické a multiproduktové SEZ zvláště pak pro výrobu textilů a oděvů, kožené obuvi, automobilových dílů, strojařské techniky atd. který zahrnuje početnou pracovní sílu v tomto sektoru intenzivní výroby. SEZ hodlají být takovou institucí, která povede k vytváření zaměstnání pro velké množství nezaměstnané venkovské mládeže. Nokia a Flextronics elektronika hardware SEZ v Sriperumbudur jsou již poskytovatelé zaměstnání pro 9 645 a 2 069 osob, z nichž většina jsou ženy. Hajdarábad Gems SEZ, která vyrábí klenoty v Hajdarábad již zaměstnal na 2 000 osob, z nichž 1 200 jsou ženy. Většina z nich jsou

z bezbřehých rodin, nicméně tato SEZ jim poskytla patřičné zaškolení v oboru. Oni mají představu přímého zaměstnání pro přibližně 30 000 osob. Apačská SEZ vytvořena ve státě Andhra Pradesh bude zaměstnávat 20 000 osob, jež budou vyrábět 1 000 000 párů bot každý měsíc. Aktuální zaměstnání v apačské SEZ je 4 500 osob. Brandix Apparels, Srí Lanka FDI projekt, hodlá poskytnout zaměstnání 60 000 pracovníkům v období 3 let. Nesmíme zapomenout sektor služeb, který tvoří nadpoloviční většinu HDP. Prozatím se očekává, že IT/ITES SEZ zaujmou plochu 12,5 milionů metrů², který podle NASSCOM standardů se dá přeložit jako 12,5 lakh práce (tzn. 1,2 milionů pracovních míst). A proto se očekává, že vytvoření SEZ v zemi by mohlo vést k rychlému růstu pracovní síly zaměstnané ve zpracovatelském průmyslu a služeb.

2.5.9 Výhody odvozené ze SEZ

Je zřejmé, že výhody odvozené ze SEZ jsou investice, zaměstnanost, export a dodatečně vygenerovaný rozvoj infrastruktury. Výhody odvozené z multiplikačního efektu investic, dodatečné ekonomické aktivity v SEZ a dodatečné zaměstnanosti tak daleko převáží nad výpadky v příjmech rozpočtů díky osvobození od daně z příjmu a ztrátám kvůli akvizici země. Stabilita v případě finančních pobídek je absolutně základní pro zajištění spolehlivosti vládních záměrů.

Tab. č. 2.2 Export z fungujících SEZ během posledních šesti let:

Rok	mld. USD
2002 – 2003	2,079
2003 – 2004	3,493
2004 – 2005	4,618
2005 – 2006	5,759
2006 – 2007	8,729
2007 – 2008	16,918

Předpokládaný export ze všech SEZ pro rok 2008 – 09 je 31,522 mld. USD

Zdroj: [30], vlastní zpracování

2.5.8.1 Investice a zaměstnání v SEZ vytvořených před SEZ Act, 2005:

V současné době okolo 1 277 jednotek vyrábí v jednotlivých SEZ. V SEZ vytvořených před tím než zákon vešel v platnost se tam usadilo 998 jednotek poskytujících přímá pracovní místa pro 1,83 milionů osob; z nichž asi 40 % se jedná o ženy. Soukromé investice podnikatelů v těchto SEZ ustanovený před SEZ Act je v celkové výši 1,791 mld. USD. Nicméně u těchto dat se různé zdroje liší.

2.5.8.2 Investice a zaměstnání v oznámených SEZ podle SEZ Act 2005:

Současné investice a zaměstnání:

- investice: 16,983 mld. USD;
- zaměstnání: 61 015 osob.

2.5.10 Komparace čínských a indických zón

Vznik indických zón měl předobraz u čínského souseda. Indie se při tvorbě a realizaci zákona o SEZ snažila napodobit stejný systém jako funguje v Číně. Navíc čínská největší zóna Schenzen funguje jako důkaz úspěchu tohoto projektu. Proto jsem si pro srovnání vybral právě Čínu a porovnal v čem se tyto schémata liší.

Čína nashromáždila značné zkušenosti se SEZ. První zóna byla vytvořena v roce 1980, jakmile národ rozhodl o hospodářských reformách. Indická politika SEZ byla začleněna v EXIM politice v roce 2001 – 02 , deset let po vypuštění hospodářských reforem, tedy značně opožděně oproti Číně.

Čínský přístup byl postupný; Čína doposud vytvořila jen pět SEZ. Ale Indie jednoduše zdá se, že schvaluje jednu zónu za druhou, zvyšuje se nedůvěra ohledně skutečného záměru při výstavě těchto zón.

Čína vybudovala SEZ ve strategických lokalitách, tj. blízko přístavů nebo významnějších průmyslových lokalit. Avšak v Indii byly a jsou SEZ schvalovány napříč celou zemí.

V Číně všech pět SEZ bylo vyvinuto vládou. V Indii pouze devět SEZ bylo vyvinuto vládou. Žádná z oněch několik set SEZ, jež mají formální schválení nebylo navrženo vládou.

Čínské SEZ jsou obrovské. Shenzhen, nejdůležitější SEZ, pokrývá 32 000 hektarů. V Indii, existují jen dvě nebo tři soukromě vyvinuté SEZ překonávající hranici 1 000 hektarů. Většina dalších schválených jsou menší než 100 hektarů.

Čínské SEZ nalákaly mnoho společností uvedených v žebříčku Fortune 500¹⁵. Indickým SEZ se podařilo zatím přilákat pouze jednu.

2.5.11 Dopad schématu

Přímou odpovědí na SEZ schéma je evidentní z toku investic a vytvoření dodatečné zaměstnanosti v zemi. SEZ schéma vygenerovalo širokou odezvu mezi investory, jak v Indii tak i v cizině, která je evidentní ze seznamu developerů, kteří zde vytvořili SEZ:

- Nokia SEZ v Tamil Nadu (telekomunikační zařízení);
- Quark's City SEZ v Chandigarhovi (společnost nabízející kancelářské prostory);
- Flextronics SEZ v Tamil Nadu (telekomunikační zařízení);
- Mahindra World City v Tamil Nadu (společnost nabízí obchodní služby);
- Motorola, DELL a Foxconn (elektronický hardware a související služby);
- Apačská SEZ (Adidas group) v Andhra Pradesh (obuv);
- Divvy's Laboratories, Andhra Pradesh (farmaceutika);
- Rajiv Gandhi technologický park, Chandigarh (informační technologie);
- ETL Infrastructure IT SEZ, Chennai (společnost nabízí obchodní služby);
- Hyderabad Gems Limited, Hajdarábad (klenotnictví).

¹⁵ Jedná se o žebříček 500 amerických společností řazených podle výnosů. Tento žebříček je sestavován ročně a je uveřejňován v americkém časopise Fortune.

Taková jsou pozitiva. Existují však i negativa a mezi ně patří odebírání půdy zemědělcům v zájmu vytvoření SEZ. Zatím taková možnost nehrozí, ale nesmíme zapomenout, že Indie je světovým pěstitelem a vývozcem mnoha zemědělských surovin.

Mezi další negativa určitě patří i to, že pokud zemědělci přicházejí o svou půdu, je třeba jim nalézt jiné zaměstnání. Důležitá je tak nutná vzdělanost a možnost rekvalifikace.

* * *

Speciální ekonomické zóny (SEZ) lze označit za lokality, které nabízí daňové a obchodní pobídky. Jsou různé definice i názvy. Řazeno např. podle narůstajícího rozsahu a prostoru počínaje celně zaručenými sklady, přes celně zaručené fabriky, exportně procesní zóny, speciální ekonomické zóny a konče volně obchodními zónami.

Navzdory různorodosti typů SEZ, všechny tyto druhy sdílejí určité podobné charakteristiky. Hlavními cíly jsou: stimulace ekonomického růstu skrze podpory exportu, přilákání zahraničních investic a navýšení devizových příjmů, zvýšení zaměstnanosti a docílit přenosu technologií a dovedností v řízení.

Tyto cíle jsou obsaženy i v zákoně o SEZ, které platí v současné době na území Indie. Snaží se tak především přilákat investory a vytvořit určitou mezeru, která tato obrovská země má v oblasti zpracovatelského průmyslu. Právě většinou pro tento druh odvětví má Indie v rámci SEZ připravena mnoho pobídek. Je ovšem nutné se prokrestit určitými byrokratickými nástrahami, jejichž počet se již podstatně zmenšil a Indie si uvědomuje potřebu jejich dalšího snížení.

Tato možná rizika čekají i na české exportéry, nicméně jsou věci, kterým českým exportérům můžou pomoci při pronikání na indický trh a to je především velmi dobré jméno Škoda v indickém prostředí.

3 EKONOMICKÉ VZTAHY INDIE A ČR

3.1 Historie vztahů Indie a České republiky (Československa)

Počátky česko – indických vztahů jsou datována již od předválečného Československa, kdy byly ve 20. letech 20. století založeny čs. konzuláty v Mumbai a Kalkatě. Tyto vztahy začaly dodávkami obráběcích strojů, zařízení pro cukrovary a samozřejmě aktivitami firmy Baťa při výstavbě obuvnických závodů v místech, která svým jménem dodnes tuto historii připomínají: Batanagar v indickém svazovém státu Západní Bengálsko a Bataganj ve státu Bihár. Vztahy mezi tehdejším Československem a Indií nabyly nové intenzity po vzniku nezávislé Indie v roce 1947.

Během uplynulých 50 let české firmy dodaly do Indie cca 100 investičních celků, které v mnoha případech znamenaly vznik nových indických průmyslových odvětví, například:

- HMT Pinjore and Hindustan Tractors, Baroda (traktory);
- HEC Ranchi (závody strojírenské metalurgie);
- BHEL Heydarabad (parní turbíny);
- BHEL Tiruchirappali (průmyslové kotle);
- BHPV Heavy Plates and Vessels Plant, Visakhapatnam (vysokotlaké nádoby);
- Medium Profile Rolling Mill, Visakhapatnam (metalurgie);
- HMT Ajmer (brusky);
- IDEAL Jawa, Mysore (motocykly).

České firmy se na indickém trhu rovněž uplatňovaly jako tradiční dodavatelé dieselgenerátorů, obráběcích, tvářecích, textilních, kožedělných a tiskařských strojů, potravinářské technologie a řady dalších průmyslových výrobků.

Dodávky z bývalého Československa se podílely i na vybudování základů indické energetiky. Je možno zmínit především elektrárnu v Ennore u Chennaie a dále prodej licence na parní turbíny indické firmě BHEL, na jejímž základě tato firma v šedesátých a sedmdesátých letech instalovala více než 100 turbin v indických elektrárnách.

Po zrušení clearingového zúčtování plateb v 90. letech minulého století, podobně jako v případě ukončení clearingové relace s jinými teritorii, významně klesly jak české dodávky investičních celků, tak i kusové dodávky, zejména nákladních automobilů a traktorů, neboť změnou platebního režimu začalo být české zboží pro indické odběratele příliš drahé.

V současné době je Česká republika spojována s Indickou republikou tradičními značkami, jako například Škoda auto, Terex Tatra, Škodaexport, ZKL Bearing - Brno, Strojimport a další. Nejznámější český výrobek v Indii nadále zůstává Škoda Octavia. Firma Škoda auto Mladá Boleslav má zde dlouholetou tradici.

3.2 Přehled bilaterálních smluv s ČR (včetně data vstupu)

Základním dokumentem je Obchodní dohoda z roku 1993. V souvislosti se vstupem do EU se tato Dohoda vypověděla. Uvedeny jsou pouze smlouvy ekonomicko-obchodního charakteru. Sukcese do bývalých československých smluv se uskutečnila v červnu roku 2001.

- Dohoda o hospodářské spolupráci - Dillí 1959
- Dohoda o hospodářské spolupráci - Praha 1964
- Dohoda o založení výboru pro hospodářskou a obchodní spolupráci - Praha 1966
- Dohoda o spolupráci v oblasti vědy, techniky a průmyslu - Praha 1974
- Dohoda o zamezení dvojího zdanění - Dillí 1986

Smlouvy uzavřené s ČR :

- Obchodní dohoda - Dillí 1993
- Dohoda o letecké dopravě - Dillí 1997
- Dohoda o zamezení dvojího zdanění - Praha 1998
- Dohoda o podpoře a ochraně investic - Praha 1998

3.3 Exportní strategie ČR (2006-2010)

Exportní strategie České republiky pro období 2006 – 2010 reaguje na změny, ke kterým došlo po vstupu ČR do Evropské unie, na nutnost nově definovat teritoriální priority, na nové potřeby klientů a nové trendy v poskytování služeb (investice do zahraničí, vývoz služeb). Navazuje na Koncepti proexportní politiky na léta 2003 – 2006, vychází ze závěrů Strategie hospodářského růstu ČR a Strategie udržitelného rozvoje ČR. Je v souladu s Konceptí zahraniční politiky na léta 2003 – 2006, Konceptí jednotné prezentace ČR v zahraničí, jakož i Konceptí zahraniční rozvojové pomoci ČR.

Exportní strategie je předkládána Ministerstvem průmyslu a obchodu v souladu s kompetencí MPO v oblasti zahraničního obchodu a podpory exportu. Při realizaci bude Ministerstvo průmyslu a obchodu úzce spolupracovat s Ministerstvem zahraničních věcí a dalšími dotčenými resorty, aby výsledkem společných aktivit byla kvalitní, profesionální a účinná pomoc vývoznímu a investičnímu pronikání českých firem do zahraničí.

Exportní strategie navrhuje systém nástrojů, které budou účinné, komfortní pro podnikatele, slučitelné s pravidly tržní ekonomiky, flexibilní a efektivní z pohledu využití zdrojů státu.

Tato strategie je založena na vizi:

PROSADIT ČR VE SVĚTĚ PROSTŘEDNICTVÍM OBCHODU A INVESTIC.

V rámci této vize byly stanoveny čtyři klíčové cíle:

1. **více příležitostí pro podnikatele** (liberalizace obchodu, teritoriální priority, budování značky);
2. **poskytování profesionálních a účinných služeb** (asistence, zvýšení vývozu služeb, vývoz investic a akvizic, vývozní aliance);
3. **zlepšení a rozšíření kvality služeb** (zákaznické centrum, zlepšení dostupnosti informací, síť pro export);
4. **zvýšení kapacit pro export** (financování, vzdělávání).

Uvedených cílů bude dosaženo prostřednictvím dvanácti projektů. Každý projekt má stanoveny své konkrétní dílčí cíle, jejichž plnění bude hodnoceno na základě transparentních měřítek. Novým prvkem v exportní strategii je to, že je zaměřena na celé spektrum obchodních vztahů, nikoli jen na export zboží, ale i na investice českých firem do zahraničí a vývoz služeb. Vytváří se společná nabídka (MPO, CzechTrade, ČEB, EGAP) pro klienty, která umožní lepší orientaci v poskytovaných službách i jejich lepší marketing. Exportní strategie obsahuje nové služby EGAP (úvěry na rizika regionálních bank, projektové financování, pojištění prodejů z dceřinných společností, financování investic na rozšíření výroby, pojištění záruk), ČEB (financování investic na společné podniky v zahraničí, financování dlouhodobých výrobních programů, financování výrobních kapacit), CzechTrade (budování značky, podpora vývozu investic a služeb, rozšíření aliancí, exportní vzdělávání).

V současnosti je export orientován do zemí EU (85,9 %), účelem je udržet a maximalizovat příležitosti na evropských trzích. Země EU jsou pojímány jako celek a označeny jako země zvláštního významu. Předpokladem k naplnění vize exportní strategie je také zvýšení exportu na nové dynamické trhy - prioritní země.

Prioritní země byly stanoveny na základě obchodně-politických podmínek a obchodního potenciálu teritoria, jakož i podle požadavků podnikatelské sféry. Do této skupiny byly zařazeny:

- Rusko, Ukrajina, Bulharsko, Rumunsko, Turecko, Srbsko a Černá Hora, Chorvatsko;
- Čína, **Indie**, Vietnam;
- USA, Kanada, Argentina, Brazílie, Chile, Mexiko;
- Egypt, Saúdská Arábie, Spojené Arabské Emiráty.

Předpokládá se flexibilní přístup a stále vyhodnocování pozice prioritních zemí a jejich změny podle konkrétního obchodního i politického vývoje na těchto trzích, zájmu firem a podnikatelských reprezentací atd.

Exportní strategie se zaměřuje na rozvoj schopností českých podnikatelů uspět na zahraničních trzích. Její implementace povede ke zlepšení obrazu České republiky, vytváření silnější značky ČR v zahraničí, což bude mít pozitivní dopad na pronikání českých vývozců na zahraniční trhy.

Předpokladem úspěšného naplnění vize exportní strategie je výrazné zlepšení koordinace a spolupráce ve čtyřech oblastech – projektů, služeb, činností a kvality. Proto Ministerstvo průmyslu a obchodu vytvoří ve spolupráci s Ministerstvem financí, zahraničních věcí, zemědělství, pro místní rozvoj a dopravy Českou radu na podporu obchodu a investic, která bude koordinovat tvorbu a realizaci exportní strategie a bude spolupracovat s podnikatelskými svazy.

Plnění cílů exportní strategie by mělo znamenat zvýšení hodnoty českého exportu zboží na jednoho obyvatele (na 10 400 USD/obyvatele v r. 2010), zvýšení hodnoty českého exportu služeb na jednoho obyvatele (1 140 USD/obyvatele v r. 2010), zvýšení podílu ČR na světovém exportu zboží a služeb, zlepšení alokace zdrojů pomocí projektového řízení, vytvoření silnější značky země, zlepšení koordinace činností a odstranění duplicit, zvýšení komfortu obsluhy klienty, zvýšení kvality a efektivnosti služeb státu.

Financování bude zajišťováno standardním způsobem v rámci prostředků přidělených Ministerstvu průmyslu a obchodu a dalším resortům ze státního rozpočtu v daných letech.

Zpráva o průběžném plnění Exportní strategie České republiky pro období 2006 až 2010 v letech 2006 – 2007. V souladu s usnesením vlády č. 1569/2005 je předkládáno exekutivní shrnutí naplňování Exportní strategie a vyhodnocení všech jejích 12 projektů.

3.4 Zvýšení přímých investic a akvizic do zahraničí

Účelem tohoto projektu v rámci Exportní strategie ČR pro období 2006 až 2010 je zvýšit investice českých firem do zahraničí. Podpora přímých investic a akvizic bude založena hlavně na prezentaci a lobování českých firem, na poradenství, asistenci a zprostředkování adresných informací. Důraz bude také kladen na dostupnost finančních zdrojů.

Nové prvky ve srovnání s Koncepcí proexportní politiky 2003 – 2006:

- zcela nová služba v exportní strategii;
- vyhledávání investičních příležitostí pro české firmy v zahraničí;
- účinné poradenství a asistence při diverzifikaci výroby a poskytování služeb do zahraničí a při investičních aktivitách českých firem;
- dostupné finanční zdroje pro kvalitní investiční projekty.

S růstem cen práce a dalších nákladů bude klesat zahraniční cenová konkurenceschopnost českého zboží, které je náročné právě na tyto vstupy. Současný růst exportu se tak může zpomalit. Přímé investice do zahraničí jsou cestou, která umožní zvýšit konkurenceschopnost českého exportu, výhodně investovat finanční prostředky k růstu výroby a získávání podílu na trzích, které jsou pro samotný vývoz zboží hůře přístupné. Investiční aktivity českých podnikatelů nabírají na dynamice, o čemž svědčí zájem o úvěry na financování investic českých právnických osob v zahraničí, které poskytuje ČEB (tyto produkty ČEB patří k produktům s nejrychlejším nárůstem objemu).

Projekt: Zvýšení přímých investic a akvizic do zahraničí

Gestor: MPO

Realizuje: CzechTrade, EGAP, ČEB, ZÚ

Zahájení: 30. června 2006

Účel:

- Zvýšit investice českých firem do zahraničí

Cílový stav:

- více kvalitních investic českých firem v zahraničí;
- účinné poradenství a asistence při diverzifikaci výroby a poskytování služeb do zahraničí a investicích českých firem;
- kvalitní informace o investičních a akvizičních příležitostech;
- dostupné finanční zdroje pro kvalitní investiční projekty.

Měřítko:

- export investic na obyvatele;
- počet úspěšných případů vývozu investic do zahraničí.

V současné nabídce služeb státu v oblasti exportu a investic chybí ucelený systém pro podporu vývozu investic. **Neexistuje systém vyhledávání investičních příležitostí v zahraničí pro české investory.**

Instituce poskytující finanční služby (EGAP, ČEB) se v rámci projektu spojí s kapacitami CzechTrade a připraví jednotnou nabídku služeb pro české investory. Součástí projektu je vybudování **nového systému podpory investic a akvizic**, který bude zaměřen na čtyři klíčové skupiny českých klientů:

- **finanční investoři** – motivem těchto investorů je zejména výnos investovaného kapitálu;
- **výrobní investoři** – chtějí diverzifikovat výrobu a podpořit svou cenovou konkurenceschopnost. Tento typ investorů hledá investice ve svém oboru podnikání;
- **konsorcia pro projekty** – v případě projektů velkého rozsahu může být pro klienty tohoto typu výhodné investovat do společných podniků, případně PPP projektů;
- **vstupující na trh** – firmy, pro které je výhodnější vstoupit na trh formou investice do prodejní či servisní sítě.

Zpracované investiční příležitosti se budou nabízet potenciálním investorům včetně nabídky asistenčních i finančních služeb. Při budování systému se předpokládá využití některých zkušeností agentury CzechInvest.

System podpory přímých investic a akvizic do zahraničí bude založen na :

- **prezentaci a lobování za zájmy českých firem – klíčová role zastupitelských úřadů;**
- **zprostředkování adresných informací** a příležitostí tuzemským investorům do zahraničí, zejména o teritoriálních, místních a oborových možnostech – tzv. supplier služba pro tuzemské společnosti – klíčová role CzechTrade;
- **poradenství a asistence**, zejména při navazování vazeb s potencionálními partnery v zahraničí, při zpracování investičních záměrů, organizaci jednání s lokální a regionální administrativou či vyhledání a spojení s firmami pro průmyslové kooperace, převedení výroby – služby zastupitelských úřadů ve spolupráci s CzechTrade;
- **nabídce pojištění investic** v zahraničí proti politickým (EGAP) i ekonomickým rizikům prostřednictvím investičního pojištění EGAP a komerčních subjektů a využití tohoto pojištění pro zvýšení dostupnosti financování investic z ČEB i z komerčních zdrojů – klíčová vazba na produkty EGAP;
- **dostupnosti finančních zdrojů** pro kvalitní investiční projekty a akvizice v zahraničí (ČEB, komerční banky);
- **vytvoření jediné nabídky a jednotného místa pro vstup** do systému služeb spojených s podporou českých investic do zahraničí.

EGAP nabízí investorům v zahraničí pojištění jejich investic proti základním politickým rizikům (vyvlastnění bez náhrady nebo znárodnění, zamezení transferu výnosů z investice nebo výnosů z prodeje investice, poškození investice politicky motivovaným násilným činem) a rovněž proti rozhodujícím komerčním rizikům (především porušení smluvních závazků a výchozích ekonomických podmínek investice ze strany administrativních orgánů hostitelského státu). Pojištění investice v zahraničí může sloužit i jako podpůrný zajišťovací nástroj pro získání úvěru na financování investice pro českého investora, a to od ČEB i od komerčních subjektů.

V dalším období bude EGAP svoji nabídku podpory pro české investory do zahraničí dále **rozšiřovat o krytí dodatečných ekonomických rizik spojených s investicemi**

v zahraničí. Prostřednictvím svých produktů na pojištění úvěrů na předexportní financování výroby pro vývoz a na pojištění záruk bude EGAP napomáhat i **zahraničním investicím do české ekonomiky s exportním potenciálem.**

ČEB poskytuje dlouhodobé financování investic v zahraničí českým právnických osobám, resp. zahraničním právnickým osobám, ve kterých mají české právnické osoby majetkovou účast (např. společné podniky se zahraničními partnery). Účelem financování ČEB je **podpořit aktivity českých podnikatelských subjektů, směřující k založení a rozvoji podnikání nové nebo již existující společnosti v zahraničí.** Zejména ve společných podnicích umožní české know-how ve spojení s výrobními možnostmi zahraničních partnerů českých podnikatelských subjektů realizovat výrobu a vývoz ze zemí sídla společného podniku na trhy třetích zemí.

CzechTrade bude vyhledávat potenciální investiční příležitosti v zahraničí, na domácím trhu se bude zabývat identifikací možných investorů. Know-how k těmto procesům bude sdílet s ČEB a EGAP, které v případě možné spolupráce zajistí asistenční a realizační služby. Spolupráce bude zajištěna integrací cíle podpory investic do strategií dotčených institucí.

3.5 Vyhodnocení projektu zvýšení přímých investic a akvizic do zahraničí za období 2006 – 2007

3.5.1 Realizace projektu

Projekt se zaměřil na vytváření koordinované podpory pro investiční aktivity českých firem v zahraničí ze strany MPO, obchodně ekonomických úseků OEÚ ZÚ, CzechTrade, CzechInvest, EGAP, ČEB a dalších složek a organizací, které se dlouhodobě, aktivně a programově soustřeďují na podporu exportu a posilování konkurenceschopnosti českého průmyslu.

Záměrem je vytvořit systém, který by českým investorům mohl účinně pomoci:

- mapováním vhodných investičních příležitostí v zahraničí;
- včasným zajišťováním informací potřebných pro úspěšné investiční rozhodnutí;
- odborným poradenstvím při minimalizaci rizik;
- asistencí a předáním zkušeností pro úspěšné působení v konkrétní zemi;
- pojištěním a financováním investičních projektů posilujících v zahraničí konkurenceschopnost českých exportérů;
- poskytováním impulsů pro zdokonalování legislativního zázemí včetně mezinárodních smluv; budováním znalostního a poradenského zázemí o investičním prostředí a příležitostech v zemích prioritního zájmu českých investorů.

Po analýze výchozí situace byly vytvořeny následující nástroje pro uskutečnění projektového záměru:

3.5.1.1 Databáze investičních příležitostí

Byla vytvořena na CzechTrade. Je průběžně, i když stále ještě nedostatečně naplňována ověřenými informacemi o konkrétních investičních příležitostech v jednotlivých zemích. Zdrojem informací jsou především OEÚ ZÚ a ZK CzechTrade v cílových zemích. Příležitosti jsou publikovány a průběžně aktualizovány na portálu BusinessInfo.cz. Jsou propojeny i s Mapou oborových příležitostí na webu CzechTrade.

3.5.1.2 Manuál na rozšíření výroby do zahraničí

Obsahuje stručný návod, souhrn kroků, které by měl potencionální zájemce realizovat před zásadním rozhodnutím. Součástí této příručky jsou informace z 94 zemí ohledně investičního prostředí, kontaktů na místní agenturu pro podporu přímých zahraničních investic, českých firem, které v relacích již investují. Rozebírá i příležitosti a výhody relace pro české investory.

3.5.1.3 Semináře zaměřené na prosazování českých investic

Organizuje CzechTrade v rámci Exportního klubu: Jsou zaměřeny na zájmová teritoria (Balkán, země SNS, vybrané mimoevropské země).

3.5.1.4 Poradenské a konzultační služby

Poradenské a konzultační služby jsou nabízeny agenturou CzechTrade, společností EGAP a ČEB zájemcům o konkrétní investice v zahraničí. Dle zájmu potenciálních investorů jsou doplněny i o konkrétní asistenční služby ZK CzechTrade a OEÚ ZÚ v daných teritoriích.

3.5.1.5 Dlouhodobé financování investic v zahraničí

Tyto služby poskytuje ČEB českým právníkům osobám, resp. zahraničním právníkům osobám, v nichž mají české právníky osoby majetkovou účast. V roce 2005 tak byly poskytnuty úvěry na investice ve výši 660 miliónů Kč, zatímco v roce 2006 se jednalo o úvěry na investice ve výši 5,1 miliardy Kč.

3.5.1.6 Pojištění investic v zahraničí

EGAP nabízí nejen pojištění proti základním politickým rizikům, ale i proti rozhodujícím komerčním rizikům. Pojištění úvěrů na financování investic již v prvním roce své existence potvrdilo, že EGAP vyšel vstříc požadavku trhu. Za uplynulých 12 měsíců si s jeho pomocí půjčili čeští investoři v bankách přes 6 miliard korun, kterými doplnili vlastní zdroje a přeměnili svůj investiční záměr v realitu. Lze předpokládat, že současně s posilováním našich exportérů bude zájem o investování v zahraničí rychle růst a že tato cesta, jak se trvale etablovat na mezinárodních trzích, se stane naprosto běžnou.

3.5.2 Další rozvoj projektu

V rámci projektu budou dále rozvíjeny následující oblasti:

- vyhodnotit právě probíhající anketu, jejímž cílem je získat zpětnou vazbu od klientů;
- vytipovat další služby, které by tuzemským podnikatelům mohly pomoci při investičních aktivitách v zahraničí;
- provést aktualizaci Manuálu na rozšíření výboru do zahraničí;
- vytvořit předpoklady pro lepší naplňování databáze investičních příležitostí v zahraničí.

3.6 Investiční prostředí v Indii

3.6.1 Podmínky vstupu zahraničního kapitálu

Indická vláda se snaží ve svých prohlášeních vyvolat důvěru zahraničních investorů a přilákat je do země. Modernizace země bez zahraničních investic je nemyslitelná. Přes byrokratické překážky je možné konstatovat, že je dosahováno stále většího politického konsensu o nutnosti výrazně podporovat přímé zahraniční investice (FDI). Podle studie firmy AT Kearney je Indie druhou nejpreferovanější zemí na světě (na prvním místě je Čína) pro zahraniční investory. Důvěru v investování do Indie stále negativně ovlivňuje nedostatečná infrastruktura a nestálé dodávky energie. Dalším problémem je to, že indické předpisy a sami indiští partneři vyžadují značně rozsáhlé zapojení místního průmyslu (např. při výrobě osobních automobilů, v energetice, těžkém strojírenství atd.), což je také jeden z faktorů pomalého a na tak velkou zemi neuspokojivého přílivu zahraničního kapitálu.

Postup k získání souhlasu vlády byl v posledních letech značně zjednodušen a zrychlen. Běžný návrh bývá vyřízen během jednoho měsíce. Zahraniční investice jsou v zásadě povoleny ve všech průmyslových odvětvích s několika výjimkami. Nevyžaduje se předchozí souhlas RBI (centrální banka). Investice musí být provedena v souladu s předpisy a určeném časovém limitu zaregistrována. Tento postup se používá u nových investic, nikoliv pro nákup podílu v existujících společnostech, a je znám jako tzv. „automatic approval route“.

Hospodářská odvětví jsou z hlediska možností investování rozdělena do pěti skupin, z nichž v první skupině jsou odvětví, kde jsou investice zakázány (maloobchod s výjimkou kdy je nabízena pouze jedna obchodní značka, atomová energie, loterie, herní a sázkové kanceláře). Další čtyři skupiny rozděluje odvětví podle výše podílu, v kterém může zahraniční investor vstoupit (26, 49, 74 a 100%). Část investice může probíhat automatickou cestou, vyšší podíl může podléhat schválení vlády. V pravidlech pro investice dochází každoročně ke změnám, je tedy nutno konzultovat příslušné instituce. Na Internetových stránkách www.dipp.nic.in se zveřejňuje pravidelně aktualizovaný manuál „Investing in India“ s podrobnostmi o postupu.

Instituce, které se zabývají zahraničními investicemi jsou Foreign Investment Promotion Board (FIPB), jejichž úkolem je propagovat investice v Indii. V rámci Ministerstva obchodu a průmyslu je, v oddělení průmyslové politiky a propagace (DIPP), Secretariat for Industrial Assistance (SIA), který v podstatě poskytuje poradenské služby. Veškeré informace jsou soustředěny na webové stránce www.dipp.nic.in.

U ostatních forem investování jako jsou nákup podílu v existující firmě, obory, kde je nutný souhlas vlády, investice do malých podniků, případně u dalších forem, které nejsou specificky vyjmenovány, je možno konzultovat výše uvedené instituce.

Přímé zahraniční investice (FDI) se soustřeďují nejvíce do těch svazových států, kde je nejvyšší HDP a vysoká gramotnost obyvatelstva a největší počet vysokých škol. Na prvním místě je svazový stát Maharáštra, dále Tamilnádu a Karnátaka. V poslední době se značně snaží přilákat zahraniční investory i Kérala (turistika), Západní Bengálsko (ocelářství, strojírenský průmysl), Andra Pradesh a Gudžarat.

3.6.2 České investice v teritoriu

Hlavními českými investicemi v Indii jsou montážní závod Škoda Auto v Aurangabadu, závod na montáž nákladních vozů Tatra, Tatra Vectra Motors v Hosuru poblíž Bengalúru a dceřiná společnost Škoda Power Pvt. Ltd., kterou založila Škoda Power. V ostatních případech českých firem se jedná o investice do založení kanceláří. Umístění

českých investic je názorně ukázáno na mapě v příloze č. 3 „Umístění českých investic na indickém území“. Jedná se především o státy, u kterých je vysoký zájem o možnost výroby ze strany investorů.

Dle statistik Ministerstva obchodu a průmyslu v Indii je Česká republika objemem 0,57 mil USD investovaných v Indii od dubna r. 2000 do prosince r. 2007 na 80. místě a její podíl činí 0,00 % zahraničních investic do Indie. Jen pro srovnání s dalšími tranzitními ekonomikami ve středoevropském prostoru, např. Slovensko za stejné období investovalo 4,4 mil. USD a je na 57 místě a Polsko je se svými 1,84 mil. USD na 70. místě.

3.6.3 Nejperspektivnější odvětví pro investice, privatizační a rozvojové projekty

Jednoznačně nejperspektivnějším odvětvím pro investice je automobilový průmysl (jejich podíl na celkových investicích od r. 1991 do r. 2007 činil 8,92 %). Další perspektivní odvětví jsou oblast infrastruktury (z toho hlavně energetika a rafinérie), výroba elektrických a elektronických zařízení, farmaceutický průmysl, zpracování potravin, služby (finanční i nefinanční povahy), telekomunikace, doprava a stavebnictví.

Vláda přistoupila k některým krokům, které mají za cíl zjednodušit investování do některých oborů:

- byla zvýšena hranice investování do telekomunikací na 74 %;
- částečně byl otevřen maloobchodní trh, jsou povoleny investice do výše 51 % do maloobchodu s jednou obchodní značkou (stále nejsou připuštěny maloobchodní řetězce);
- na 100 % byla zvýšena hranice v obchodování s energií, zpracování a skladování kávy a kaučuku;
- automatickou cestou do výše 100 % je možno investovat do dobývání diamantů a drahých kamenů, rozvoj nových letišť, velkoobchod cash and carry, budování infrastruktury pro zpracování ropy a do některých dalších odvětví.

Nejpálčivějším problémem zůstává infrastruktura. Během 11.pětiletého plánu (2007 – 12) bude nutno investovat 320 mld. do infrastruktury. Modernizace silniční sítě si vyžádá 50,8 mld. USD, modernizace civilní letecké dopravy 9,25 mld. USD, přístavy 11,5 mld. a železnice 69,4 mld. USD. Tyto investice by se měly realizovat kombinací státních i výhradně soukromých investic, ale také partnerstvím státního a soukromého sektoru (public-private partnerships, PPPs). Počítá se, že 40 % těchto investic by se mělo realizovat v soukromém sektoru.

3.6.4 Rizika investování v teritoriu

I přes mnoho změn k lepšímu je nutno stále počítat s několika hlavními překážkami. Především se jedná o byrokracii, které vyhláší boj každá vláda ve svém programovém prohlášení. V oficiálních dokumentech se hovoří o lepší správě země nejen na unijní úrovni, ale i na úrovni jednotlivých států. Velkým problémem zůstává infrastruktura země a zajištění bezporuchových dodávek energie. Překážky mohou vznikat i vývojem na politické scéně, neboť změny na místech klíčových ministrů (především na úrovni jednotlivých indických států) mohou podstatně ovlivňovat další osud připravovaných a projednávaných kontraktů. V současné době se však situace jeví poměrně stabilizovaná. Nicméně hlavním problémem zůstává neochota pokračovat v další privatizaci. Vláda naráží na odpor levice, na jejíž podporu je v koalici odkázána. Obecně je ekonomické klima příznivě nakloněno zahraničním investicím, ale jejich dosavadní vývoj a rozsah neodpovídají potenciálu indické ekonomiky a jejím potřebám. Zatímco na centrální úrovni levice hledí na vstup zahraničního kapitálu s odporem, např. ve státě Západní Bengálsko, kde již 23 let vládne levice, se vláda snaží zahraniční investory do země přilákat. Vláda si uvědomuje, že nedostatečná infrastruktura brání zvýšení přílivu zahraničního kapitálu. Snaží se tuto situaci řešit vyhlášením programů zlepšování infrastruktury, kde klíčovou roli hraje energetika (např. program výstavby ultra-mega projektů).

3.7 Strategie prosazování obchodně ekonomických zájmů České republiky v Indii

Hlavním cílem tohoto materiálu je vytvořit podmínky pro nárůst a optimální rozvoj českého vývozu na indický trh. Ve střednědobém horizontu má podpořit předpoklady pro

vytváření vyšších forem hospodářské spolupráce, investičních činností a aktivit českých firem v terciálním sektoru, při rozšiřování obchodního obratu mezi ČR a Indií v rámci příznivé obchodní bilance. Dále si pak klade za cíl založit intenzivnější ekonomické vazby, které by stimulovaly příliv indických investic do ČR.

Materiál "Strategie prosazování obchodně ekonomických zájmů ČR v Indii" není zpracovateli chápán jako jednorázová akce. Je pojímán jako proces, jehož součástí bude na jedné straně rozpracování z pohledu dalších článků státní podpory vývozu (obchodně ekonomický úsek velvyslanectví ČR v Indii, CzechTrade, CzechInvest, EGAP, ČEB), podnikatelských a oborových asociací a jednotlivých firem, ale na druhé straně, podle jejich podnětů, i zpětná vazba k dopracování a návaznému hodnocení tohoto materiálu podle aktuálních potřeb a stavu naplňování stanoveného strategického cíle.

3.8 Perspektivní položky českého exportu

České podniky by měly svou strategii na indický trh zaměřit na deficitní odvětví ekonomiky a na odvětví, která je možno považovat za klíčová z hlediska dalšího rozvoje země. Indická vláda láká do země investory, ale objem přímých zahraničních investic je zatím stále nízký. Podmínkou k přilákání většího počtu zahraničních podniků do Indie je dobudování některých odvětví, jejichž dobré fungování je podmínkou, aby se zahraniční investor rozhodl své prostředky použít právě v Indii, a zjednodušení administrativních postupů.

3.8.1 Energetika

Indický energetický sektor prochází zásadními reformami s důrazem na účast soukromého kapitálu. Podle údajů z 31.1.2008 byla celková instalovaná kapacita 141 080 MW. Deficit elektrické energie činí ve špičkách až 14 % z instalovaného výkonu. Ambiciózní program indické vlády předpokládal instalovat v letech 2003 – 2012 , tedy v 10. a 11. pětiletce celkem 100 000 MW nových kapacit. Tento plán se již nyní značně opozdil, protože např. v roce 2006/07 činil nárůst pouze 7,3 %, pro další rok je předpoklad opět jen 7,6 %. Vláda proto poopravila program a nyní předpokládá nárůst 78 000 MW pouze v 11. pětiletce,

tedy do r. 2012, neboť cítí životní nutnost nárůstu energetických kapacit kvůli zachování hospodářského růstu.

Dodávky energie jsou nestabilní (kolísá napětí) a dochází k častým výpadkům (i když na krátkou dobu). Situace se zhoršuje směrem k venkovu, kde dochází k výpadkům i na půl dne. Nutno vzít v úvahu, že mnohé vesnice dosud nejsou elektrifikované.

Vláda také prosazuje politiku přiblížení zdroje energie k místu spotřeby, takže podporuje výstavbu malých zdrojů energie (jako jsou malé vodní elektrárny), které budou zajišťovat energii místním malým podnikatelům na venkově, ale i elektrifikaci vesnic.

Zásady státní energetické politiky:

- energetický sektor je řízen Ministerstvem energetiky
- prováděním reforem je pověřena Centrální komise pro regulaci elektrické energie (Central Electricity Regulatory Commission, CERC) na celostátní úrovni a Státní komise (SERC) na úrovni států
- Zákon o elektřině, tzv. The Electricity Act z r. 2003 zavedl významné změny tím, že umožňuje soukromým podnikům vstup do přenosových sítí a umožňuje prodej přímo zákazníkům
- Národní politika pro elektřinu z r. 2005 povoluje 100 % přímé zahraniční investice ve všech odvětvích energetiky s výjimkou atomových elektráren
- Výběr dodavatelů se musí dít pouze formou veřejné soutěže, což umožní snížení nákladů
- rostoucí podíl vodní energetiky a obnovitelných zdrojů energie (Indie má zvláštní Ministerstvo nových a obnovitelných zdrojů energie)
- snížení ztrát při přenosu a distribuci, efektivnější využívání
- program modernizace starých elektráren (vláda vyčlenila 150 mil. USD)
- opatření k zabránění krádeží elektrické energie
- desetileté daňové prázdniny pro výrobce
- hlavní příležitosti pro investice: ultra-mega projekty o kapacitě více než 4 000 MW, vodní elektrárny, podnikové elektrárny, energie z obnovitelných zdrojů

Liberalizace a reformy energetického sektoru otvírají možnosti pro české podniky ve výrobě, přenosu i distribuci energie. Další oblastí je renovace a modernizace stávajících elektráren.

3.8.2 Zpracování ropy a plynu

Indie je pátým největším spotřebitelem primárních zdrojů energie na světě a spotřeba dále rychle roste. Přibližně jednu čtvrtinu pokrývá energie vyráběna z ropy a plynu. Roční spotřeba činí 131,6 mil. tun ropy a 33,5 mld. Odhaduje se, že do r. 2025 vzroste potřeba na 368 mil. tun ropy a 141 mld. kubických metrů plynu.

Toto odvětví průmyslu je spravováno Ministerstvem pro ropu a plyn. Zahraniční investice jsou povoleny do výše 100 % automatickou cestou ve všech činnostech včetně průzkumu, výroby, stavby ropovodů, terminálů a rafinérií (s výjimkou těch, které jsou součástí existujících státních podniků).

Českým podnikům se nabízejí možnosti dodávek ropovodů nebo jejich částí a zařízení na zpracování ropy a plynu.

3.8.3 Infrastruktura

Hlavními oblastmi rozvoje infrastruktury jsou:

- budování nových dálnic (především spojení tzv. zlatého čtyřúhelníku Dillí, Kalkata, Chennai, Mumbai) a tzv. zlatého trojúhelníku Mumbai – Nashik - Pune); silniční doprava představuje 87 % přepravy osob a 67 % přepravy nákladů. Tím je dán význam silniční dopravy v ekonomice Indie. Zahraniční investice jsou povoleny do výše 100 %.
- budování a modernizace přístavů. Zahraniční investice jsou povoleny do výše 100 % při výstavbě, údržbě a provozování přístavů, námořních služeb a služeb spojených s provozováním navazujících vnitřních dopravních služeb. Součástí těchto plánů je i budování kontejnerových terminálů v přístavech;
- výstavba nových tratí a modernizace stávajících tratí. Sít' železnic je na slušné úrovni, ale je nutno ji vybavit moderními signalizačními technikami. Celkové

investice do železnic pro období 2008-9 jsou plánovány ve výši 9,3 mld. USD. V časovém horizontu 5 let by mělo být na investice do modernizace železniční sítě věnováno téměř 62 mld. USD. Je plánována podstatná modernizace a posílení stávajícího vagónového parku jak pro osobní, tak nákladní dopravu. Rovněž se počítá s dodávkou 63 nových vlakových souprav;

- modernizace letišť (Delhi, Mumbai) a vybudování dalších mezinárodních letišť (např. Ahmedabad);
- součástí plánů v oblasti infrastruktury je i budování menších silnic na venkově;
- telekomunikace.

Českým podnikům se nabízejí možnosti dodávek stavebních strojů, nákladních vozů, speciálních strojů na zakládání a údržbu kolejových svršků, čerpacích stojanů na dálničních benzinových pumpách, modernizace lokomotiv. Potenciál dále existuje především pro české firmy zabývající se výrobou či modernizací signalizačních a zabezpečovacích zařízení, telekomunikačních systémů, ale i výrobců vlakových souprav či jejich součástí, moderních radarových zařízení používaných na letištích.

3.8.4 Průmysl

Klíčovým odvětvím průmyslu je výroba automobilů a automobilových součástí, které prochází bouřlivým rozvojem. Vláda však podporuje tradiční indická průmyslová odvětví, neboť mají silný exportní potenciál. Jedná se především o textilní a kožedělný průmysl, zpracování zlata a kamenů, dále farmaceutický průmysl, průmysl informačních technologií a rozvoj biotechnologií. Ve všech případech je možno zvažovat dodávky strojů a zařízení, která jsou potřebná ke zpracování. Ve stávajících průmyslových podnicích dochází k postupné obnově strojního parku a jeho doplňování o modernější zařízení. Poptávka existuje i po strojích na výrobu skla, protože dovoz hotových výrobků je stále zatížen vysokým clem.

Zvláště v oblasti textilního průmyslu je hospodářská politika vlády velmi ambiciózní: Předpokládá zvýšit objem vývozu textilií a oděvů do roku 2010 ze současných 11 miliard USD na 50 miliard USD. Vláda bude pomáhat vytvoření textilních komplexů a výrobních jednotek na světové úrovni pomocí pobídek a úlev při nákupu moderních textilních strojů a zavádění progresivních technologií pro ty firmy, které exportují. Import obráběcích strojů se

odehrává především v oblasti horizontek, vertikálních center, CNC soustruhů, vrtaček a frézek, strojů pro ozubení a lisů. Cca 60 % importu ovládá USA, Japonsko, Německo, Itálie a Velká Británie. Zvýšená průmyslová aktivita posledních let akceleroje dobré obchody pro importéry obráběcích strojů. Největší nárůst zaznamenal CNC obráběcí centra a lisy; největším tahounem je rapidně rostoucí automobilový průmysl (70 % objednávek).

Import obráběcích a tvářecích strojů představuje plných cca 50 % prodeje těchto strojů na indickém trhu, v cenovém vyjádření cca 90 mil. USD. Vzhledem k rychle rostoucí potřebě a nedostatečné přizpůsobivosti indických výrobců CNC trhu se předpokládá jeho další nárůst. To je také dobrý důvod pro indické společnosti ke spolupráci pomocí technologických transferů a společných podniků. Společné podniky zde navíc plně využívají všech výhod outsourcingu a počítají nejen s uplatněním na domácím trhu, ale i s následným exportem. Významný úspěch zaznamenávají též importéři použitých strojů, neboť s novou zahraničně-obchodní politikou indického Ministerstva obchodu a průmyslu byla odstraněna veškerá omezení jejich dovozu.

Pro české podniky se otevírají možnosti ve zvýšení vývozu již prodávaných osobních automobilů a zavádění nových modelů, dále zvýšení vývozu textilních, pletacích a tiskařských strojů, obráběcích strojů, kuličkových ložisek, malých letadel, balicích a plnicích strojů, zařízení pro odpadová hospodářství, strojů na zpracování skla, měřících přístrojů, zdravotních a lékařských přístrojů, výrobků válcovaných za tepla (trubky).

S cílem rozšířit spolupráci mezi českými a indickými podniky byla ustavena Pracovní skupina, jejímž cílem je hledat možnosti v oblasti obráběcích strojů. Pracovní skupina se sešla v červnu r. 2006 v Praze a další zasedání se konalo v Bengalúru 24. 1. 2007 u příležitosti veletrhu IMTEX. Garantem na české straně je Ministerstvo průmyslu a obchodu společně se Svazem strojírenské technologie, na indické straně je to Ministerstvo těžkého průmyslu a státních podniků.

Dalšími oblastmi rozvoje, ve kterých je možno hledat oblasti spolupráce jsou **farmaceutický průmysl**, který je v Indii na vysoké úrovni, **informační technologie** a **biotechnologie**.

3.8.5 Informační technologie

Průmysl informačních technologií je symbolem úspěšného vývoje indické ekonomiky. Zahrnuje výrobu softwaru i hardwaru, ale jsou to především služby související s informačními technologiemi (ITES), které vytvořily z Indie významného světového hráče v tomto oboru.

Od r. 1999 – 00 rostl tento sektor téměř 30 % tempem a jeho podíl na tvorbě HDP se zvýšil z 1,9 na 4,8 %. Jedná se o nejprogresivnější odvětví indické ekonomiky a vysoký růst bude pokračovat.

Indické firmy mají zájem svou činnost rozšiřovat do Evropy. Největší firma v tomto oboru, Infosys, má od r. 2004 pobočku v Brně, která zaměstnává 400 pracovníků a poskytuje služby svým zákazníkům v Evropě. Uvažuje o dalším rozšíření své činnosti. Další indické firmy zvažují podobné kroky.

3.8.6 Ekologie

Otázky ekologie jsou v současné Indii velmi aktuální, neboť zajištění kvalitního prostředí patří mezi vládní priority. Jedná se o výrobu pitné vody a zároveň i o procesy čištění odpadních vod a zacházení s toxickými odpady. Zatímco dříve byly tyto technologie zatíženy vysokým dovozním clem, je možné od 1. 4. 2003 dovážet tato zařízení bezcelně. Toto pravidlo se vztahuje i na potrubí dodávaná jakožto součást celého projektu. Jak centrální, tak státní vlády věnují pozornost i čistotě ovzduší a mají zájem o ekologické formy dopravy.

Možnosti pro české podniky: myčky automobilů, zařízení na čištění odpadních vod, zpracování nemocničních a toxických odpadů, zařízení pro odpadové hospodářství. V souvislosti s rozvojem městské infrastruktury je možno mezi tyto možnosti zařadit i výrobky pro ekologickou dopravu (trolejbusy). Zásadním problémem, se kterým se české podniky zatím na indickém trhu setkávaly, byla cenová otázka.

3.8.7 Turistika

Indie se chce stát turisticky atraktivní zemí, která bude přitahovat více turistů nežli v současnosti. Uvědomuje si, že rozsahem svých památek je unikátním centrem historie a kultury, na druhé straně stav mnohých památek je žalostný. K rozvoji turistiky, aby se stala významným zdrojem příjmů, je ovšem zapotřebí nutná infrastruktura, tzn. hotely s odpovídajícím zařízením, službami a dopravou. Nutná bude i orientace nejen na špičkovou klientelu (luxusních hotelů je v Indii dostatek), ale i na běžné cestovatele. Jednou z podmínek rozvoje turistiky je i pohodlná dosažitelnost leteckými linkami z Evropy. U příležitosti všech významných návštěv v teritoriu upozorňuje vždy indická strana na nutnost zavedení přímé letecké linky mezi Prahou a některým indickým městem. Je zde možnost i tzv. „Bollywoodské“ turistiky, tj. organizování zájezdů indických turistů na místa natáčení videoklipů či filmů indickými filmovými producenty.

Na druhé straně se objevují poptávky od indických firem, které mají zájem buď přímo o stavbu nových hotelů v ČR, případně o pronájem nemovitostí s cílem zařídit lázně používající typické indické lázeňské procedury při použití ajurvédské medicíny¹⁶.

3.8.8 Zvyšování životní úrovně obyvatelstva

Postupující rozvoj průmyslu s sebou přináší růst životní úrovně, neboť se zvyšují příjmy obyvatel. Vyšší životní úroveň přináší růst poptávky po spotřebním zboží. Z hlediska vývozu ČR do Indie je nejdůležitějším odvětvím automobilový průmysl a prodej automobilů Škoda (Octavia, Laura, Superb, nově uvedena na trh Fabia).

Růst vzdělání, příjmů a stále se zvětšující osvěta vedou také k větší pozornosti k udržení zdraví obyvatelstva, neboť se zvyšujícími se příjmy si může zdravotní péči dovolit stále větší část obyvatelstva. Očekává se, že zdravotnická technika se stane jedním z nejrychleji rostoucích oborů (již současný růst je cca 13% ročně). Ve středu zájmu stojí denní ambulance, diagnostická centra a nemocnice. Vládní programy pro prevenci a kontrolu hlavních nemocí, mezi něž se počítá především TBC, malárie, hepatitida B a AIDS, budou vyvolávat potřebu vybavení diagnostických center, které se dováží z plných 50 %. Privátní

¹⁶ Ajurvéda je tradičním systémem léčebné praxe v Indii, Nepálu a na Srí Lance, jenž využívá filozofii, moudrost, náboženství a mytologii Indie.

sektor včetně sektoru pojištění (odhad cca 315 milionů pojistitelných osob) bude generovat příležitosti financování pro nákup zařízení. Nutná standardizace povede k požadavkům na nákup sofistikovaných nemocničních zařízení, speciálně vybavení nemocničních sálů. Speciální přístroje, hi-tec produkty a systémy jsou stále předmětem importu. Jednou z oblastí, u které se předpokládá rozvoj, je tzv. lékařská turistika, neboť Indie může nabídnout léčení za podstatně nižší ceny, nežli vyspělé země. Podmínkou k tomuto rozvoji je ovšem odpovídající vybavení nemocnic.

3.9 Vývoj vzájemného obchodu mezi Indií a Českem

Od roku 1993 došlo k postupnému růstu českého vývozu i dovozu, většinou při pozitivní platební bilanci pro ČR.

Vývoj česko - indické obchodní bilance v posledních 12 letech ukazuje tabulka uvedená v příloze č. 4 „Vývoj česko-indické obchodní bilance z pohledu ČR“.

Zásadní zvrat ve vývoji zahraničního obchodu mezi ČR a Indií nastal v roce 2002, kdy došlo k prudkému nárůstu českých vývozů návazně na zahájení prodeje automobilů Škoda Octavia, montovaných v závodě Škoda Auto India v Aurangabadu (stát Maharáštra), a úspěšné pokračování ve výrobě nákladních vozů Tatra v Hosuru (stát Tamil Nadu).

V r. 2007 došlo jak k podstatnému růstu vývozu, jehož objem se zvýšil o 24,6 %, tak k ještě rychlejšímu růstu dovozu, který narostl o 36,4 %. Bilance vzájemného obchodu zůstává již pátý rok aktivní (s výjimkou r. 2003, kdy však pasivní saldo bylo velmi nízké a představovalo 0,17 % vzájemného obrátu), v posledním roce se však pozitivní převis vývozu výrazně snížil. Stále se tak naplňuje jeden z hlavních úkolů Strategie prosazování obchodně ekonomických zájmů ČR v Indii. Ve srovnání s ostatními zeměmi je Indie na 29. místě v obrátu vzájemného obchodu, na 25. místě ve vývozu a na 32. místě v dovozu. Vedle Japonska a Číny je Indie třetím největším asijským teritoriem vývozu ČR.

Vzájemná obchodní výměna se realizuje podle Obchodní dohody z roku 1993, která je významná tím, že zrušila dlouhodobý obchodní styk na bázi rupiového clearingů. Od 1. 1. 1993 se obchodní transakce uskutečňují ve volně směnitelné měně. O likvidaci rupiového

zůstatku na účtu ČSOB probíhala jednání až do počátku r. 2006. Zůstatek byl uhrazen indickou stranou k 31. 3. 2006.

Hlavními vývozními položkami v roce 2007 byly silniční vozidla, strojní zařízení pro určitá odvětví průmyslu, stroje a zařízení k výrobě energie, stroje a zařízení všeobecně užívané v průmyslu, j.n., organické chemikálie, kovozpracující stroje, elektrická zařízení, přístroje a spotřebiče, j.n., zařízení pro telekomunikace a pro záznam a reprodukci zvuku, nábytek a jeho díly, výrobky z nekovových nerostů, j.n., železo a ocel, odborné, vědecké a řídicí přístroje a zařízení, j.n. U všech těchto položek byla hodnota vývozu přesahující částku 10 milionů USD.

3.10 Čeští exportéři do Indie

V r. 2007 vyvážely do Indie např. tyto subjekty se sídlem v ČR:

Škoda Auto, Tatra, Škoda Power, Škoda Hutě, ZKL Bearings, Jablonex, Metalimex, Rieter, ČKD Nové Energo, ČKD Blansko, MSA, ŽĎAS, Bochemie a další.

Všem těmto firmám jsem rozeslal e-maily a v nich následující otázky:

Jak dlouho již do Indie vyvážíte?

Proč jste se rozhodli jako firma právě pro Indii?

Které instituce Vám s vývozem na indický trh pomohli a jak?

Co Vás jako firmu překvapilo při jednání s indickými obchodníky? (pozitivně i negativně)

Jaká je komoditní struktura vývozu Vašeho zboží do Indie?

Jaká je hodnota Vašeho zboží určeného k vývozu do Indie? Prosím, pokud možno od počátku vývozu do Indie a pokud budou hodnoty v USD, budu jen rád.

Slyšeli jste o speciálních ekonomických zónách v Indii?

Pokud ano, neuvažuje Vaše firma o této investici?

Odpovědi mi přišli pouze od dvou společností.

3.10.1 ČKD Blansko

Do Indie se snažíme vyvážet od začátku výroby karuselů, pár strojů se tam povedlo prodat. Existují tam dobré obchodní příležitosti pro prodej našich strojů (energetika, těžký průmysl, apod.), nevýhodou je malá solventnost indických firem. Spolupracujeme s více partnery na bázi zprostředkovatelské provize. Obchodní jednání v Indii jsou plná překvapení, dáno jinou mentalitou Indů. Cena našich strojů je řádově v jednotkách milionů EUR. O potenciálních ekonomických zónách jsem neslyšel.

3.10.2 Pilsen Steel

V průběhu měsíce června 2007 došlo ke sloučení dvou společností Konsorcía (ŠKODA STEEL s.r.o. a ŠKODA, Hutě, Plzeň, s.r.o.) do jediné a jejímu následnému přejmenování na PILSEN STEEL s.r.o.

Jak dlouho již do Indie vyvážíte? Asi 5 let

Proč jste se rozhodli jako firma právě pro Indii? Je tam poptávka po našich výrobcích. Zároveň si vhodným rozložením zákazníků po zemích snižujeme teritoriální risk.

Které instituce Vám s vývozem na indický trh pomohli a jak? Žádné, cestu jsme si našli sami

Co Vás jako firmu překvapilo při jednání s indickými obchodníky? (pozitivně i negativně) Indiští obchodní partneři mají poměrně slušný přehled o situaci v celém světě.

Jaká je komoditní struktura vývozu Vašeho zboží do Indie? Výkovky pro energetiku a větrné elektrárny.

Jaká je hodnota Vašeho zboží určeného k vývozu do Indie? Prosím, pokud možno od počátku vývozu do Indie a pokud budou hodnoty v USD, budu jen rád. Asi 10 mil. USD ročně.

Slyšeli jste o speciálních ekonomických zónách v Indii? Ne

Pokud ano, neuvažuje Vaše firma o této investici? Ne

Ostatní firmy jak již bylo uvedeno výše se mnou nespolupracovali. Od dvou firem, a to Škoda Auto a Bochemie, jsem obdržel e-mail, ve kterém mi napsali, že takovéto informace neposkytují, jedním z důvodů bylo to, že jde o citlivé data a know-how, dalším bylo to, že tato diplomová práce nevzniká pod jejich vedením. Závěr z tohoto mini průzkumu však nelze učinit z důvodu malého množství dat. Spíše jde o specifický pohled těchto dvou firem při exportu do Indie.

3.11 Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na indickém trhu

3.11.1 Distribuční a prodejní kanály, využívání místních zástupců, další faktory ovlivňující prodej

Platí zde stejná pravidla jako v ostatních rozvojových zemích a k žádnému podstatnému posunu proti minulému období nedošlo. V praxi to znamená se po stránce marketingové dobře seznámit s trhem. Vyplatí se navázat spolupráci s místní konzultantskou firmou, nebo své aktivity provázat s místní firmou, případně jmenovat zástupce. Firmám, které nově vstupují na indický trh doporučujeme konzultace s obchodním úsekem ZÚ, GK Bombaj a kancelář CzechTrade se sídlem v Bombaji. V některých případech se na ZÚ obrazejí firmy, které nabízejí jeden výrobek, nemají žádné propagační materiály ani webové stránky a dokonce veškeré informace o výrobku napíší v češtině. Takové nabídky jsou bezcenné a česká firma je musí upravit tak, aby se daly použít. Nabídka na prodej např. levného textilního zboží z ČR do Indie působí dojmem naprosté neznalosti trhu

Indie představuje jeden z největších trhů světa, ovšem s mnoha otazníky. Z hlediska poptávky je zde velký prostor pro dodávky strojírenského charakteru. Na druhé straně je tento trh chráněný určitou bariérou zvyklostí, je nutno počítat s konkurencí v podobě rozsáhlé místní výroby, značnou nabídkou levné pracovní síly a dostatečné surovinové základny. Stále přetrvávají ochranná opatření, jako jsou relativně vysoké celní tarify.

Obchodování s pomocí místních zástupců je obvyklé a v mnohých případech nezbytné. V každém případě je třeba dobře zvážit rozsah pravomocí pro tohoto zástupce, nelze doporučit udělování neomezeného výhradního zastoupení. V praxi se osvědčilo zastupování formou "ad hoc" s omezenou platností a možným prodloužením smlouvy

v závislosti na výsledcích práce zástupce. Nedoporučuje se uzavírat smlouvy za pevný plat, který není žádným způsobem vázaný na výsledky.

3.11.2 Podmínky zaměstnávání cizinců a místních sil

V Indii neexistuje obdoba „zákoníku práce“ a podmínky zaměstnávání a úkonů s tím souvisejících se řídí celkem 13 zákony, které pokrývají začátek, průběh a konec pracovního poměru, pojištění, minimální mzdu, odstupné, činnost odborů atd. Cizinci mohou být zaměstnání po obdržení obchodního víza (business visa), které se vydává až na dobu pěti let. Cizinec, který chce pobývat v Indii déle nežli 180 dnů, musí obdržet tzv. registrační potvrzení, což je vlastně povolení k dlouhodobému pobytu, o které musí požádat do 14 dnů od svého příjezdu. Výdělky mohou cizinci repatriovat prostřednictvím banky po zaplacení příslušných daní indickému státu.

3.11.3 Podmínky pro zřízení kanceláře, reprezentace, společného podniku

Žadatel musí splnit podmínky Zákona o společnostech v Indii (Indian Companies Act 1956) a dodržet Pravidla Centrální banky. Žadatel se obrací na Centrální banku a musí dodat požadované dokumenty na Rejstřík firem. Zahraniční žadatel může v Indii založit:

- 100 % vlastněnou **společnost** (company) nebo **společný podnik** s indickou firmou (joint-venture);
- **pobočku** (branch office) – může vykonávat obchodní činnost;
- **kontaktní kancelář** (liaison office) – jedná se v podstatě o zastoupení cizí firmy za účelem průzkumu obchodních možností, které nemůže vykonávat obchodní činnost;
- **projektovou kancelář** (project office), která se otevírá za účelem zpracování jednoho konkrétního projektu.

Právní forma, kterou zahraniční společnost pro svou přítomnost v Indii zvolí, má dopad na zdanění její činnosti, neboť se rozlišuje, jestli svou činnost provozuje v Indii nebo s Indií. Většina společností obvykle v Indii zakládá buď plně vlastněné firmy (wholly owned subsidiary – WOS) nebo společné podniky (joint venture – JV). Tyto jsou zdaněny jako

indické firmy, neboť jsou považovány za rezidenty. Činnost pobočky (branch office) je daněna jako zahraniční firma.

Žadatel se obrací na centrální banku (Reserve Bank of India - RBI) s rozsahem předpokládaného působení, dále je nutno dodat výpis z obchodního rejstříku a výsledek hospodaření mateřské společnosti za poslední finanční období. Souhlas s otevřením kanceláře se obvykle obdrží do jednoho měsíce. Při zakládání společného podniku závisí na sektoru, do kterého zahraniční investor hodlá vstoupit, jeho vklad se potom pohybuje u vybraných odvětví až do výše 100 % . Poměr v jakém může být v daném sektoru zastoupen zahraniční investor stanoví vláda. Zaměstnání cizinců a místních sil se řídí místními právními předpisy. Vyčerpávající informace je možno získat na stránkách Ministerstva obchodu a průmyslu www.dipp.nic.in v sekci Secretariat for Industrial Assistance (SIA).

3.11.4 Požadavky na propagaci, marketing, reklamu

Propagace na indickém trhu není jednoduchá vzhledem k jeho velikosti a také odlišnostem v jednotlivých státech. Nejlepší formou propagace je využívat služeb hlavních indických obchodních a průmyslových komor (FICCI, CII, Assocham, Bombay Chamber of Commerce) a jejich poboček v jednotlivých státech. Spojení na tyto komory (zejména FICCI a CII) je nejlépe realizovat přes obchodní úsek ZÚ. Připomínáme, že veškeré propagační materiály musí být zpracovány v angličtině

Další možnosti nabízí v Indii velice rychle se rozšiřující používání internetu, což je asi nejrychlejší i nejlevnější propagační kanál - viz internetové adresy. V neposlední řadě je možné prezentovat firmu a výrobky na mnoha nejrůznějších specializovaných veletrzích, které se konají většinou v období listopad - březen. Bližší informace o konání veletrhů je možno nalézt na stránkách India Trade Promotion Organisation www.indiatradepromotion.org.

Jako vynikající forma propagace se v r. 2003 ukázala vydání brožury “The Czech Republic – Your Partner” PP Agency věnované Indii. Stručný souhrn nejdůležitějších informací a spojení v ČR umožnilo ZÚ dát případnému zájemci o obchod s ČR ty

nejdůležitější informace v písemné formě. Obdobná brožura byla vydána opět počátkem r. 2007.

ZÚ využívá především publikaci Doing Business v tištěné i Internetové podobě k poskytování obecných informací a materiály Czechinvestu/Factsheets ke specifickým dotazům.

3.11.5 Způsoby řešení obchodních sporů

Spory se doporučuje řešit smířčí cestou (mediation) i prostřednictvím komor a podnikatelských svazů, a to zejména v tom případě, kdy je reciproční zastoupení v obou zemích, popřípadě je možno využít služeb místních zástupců. Pokud se bude spor řešit soudní cestou, je nutno počítat se zdlouhavou procedurou, protože místní soudy pracují pomalu, jde o finančně náročnou záležitost a výsledek je nejistý. I zde platí výjimky např. při řešení sporů s velkými indickými státními společnostmi. Obecně platí, že odeslání zboží bez zajištění platby (při vývozu) nebo odeslání platby bez zajištění dodávky (při dovozu) je spojeno s nepřiměřeným rizikem, které je možno eliminovat pomocí vhodných platebních instrumentů a obchodních ujednání.

Osobní zkušenosti s řešením sporů má ZÚ omezené, protože se konají zpravidla mezi jednotlivými firemními subjekty. V každém případě vymáhání menších pohledávek je velmi obtížné a jsou v podstatě nedobytné. Je proto třeba dbát na platební nástroje před uzavřením kontraktu.

3.11.6 Režim zadávání veřejných zakázek

Režim zadávání těchto zakázek, ani pomoc OEÚ při jejich získávání nedoznal proti minulému období žádných změn.

Všeobecně lze konstatovat, že systém veřejných zakázek je zde velmi rozšířený jak u státních, tak i soukromých společností. Vlastní postup spočívá v tom, že po oznámení zakázky (obyčejně v odborném tisku resp. přímým doručením na obchodní komory, ZÚ, podnikatelské svazy apod.), si lze obstarat za úhradu tendrové dokumenty. Ceny tendrových

dokumentů se pohybují v závislosti od objemu zakázky. Tendrové dokumenty specifikují podmínky obchodu, resp. účast v tendru, včetně nezbytných bankovních a provozních garancí. Vyhodnocení tendru vždy realizuje komise (tendrový výbor), kde jsou zastoupeny veškeré odborné a finanční složky, a toto vyhodnocení je poté zpřístupněno veřejnosti.

Veškerá oznámení o tendrových zakázkách, která obdrží OEÚ ZÚ, jsou zasílána pravidelně elektronicky na Czech Trade, Správu českých center, Hospodářskou komoru, Svaz průmyslu, PP Agency a redakci Businessinfo k další publikaci pro českou podnikatelskou veřejnost.

Rozhodující roli při získání zakázek hraje silný a vlivný místní konzultant, který zná podrobnosti tendru ještě před jejich zveřejněním.

3.11.7 Problémy a rizika místního trhu

Indický trh rozhodně patří k nejkomplikovanějším trhům na světě. Je to dáno jeho velikostí, odlišnou podnikatelskou kulturou a mnoha dalšími faktory, včetně nekonečné byrokracie. Ve všech oficiálních materiálech indické vlády se vždy objevuje, že jeden z hlavních předpokladů urychlení hospodářského růstu je snížení byrokracie. Indie stále patří mezi země s nejvyšší mírou korupce. Také doba, která uplyne do uzavření kontraktu, je jedna z nejdelších na světě a podle výzkumu Světové banky je průměrná doba nutná k uzavření kontraktu v Indii 425 dnů (pro srovnání Singapur 69 dnů, Čína 241 dnů). České firmy, které obchodují již dlouho na indickém trhu, mají s touto zdlouhavostí při uzavírání kontraktů bohaté zkušenosti. Pro eliminaci zákonitých rizik, problémů a komplikací v co možná největší míře je nutno velmi důkladně a odpovědně zvládnout problematiku místního zastoupení a poradenství. Stále je třeba mít na paměti, že kromě čistě obchodních a podnikatelských vztahů je třeba sledovat i oblast politickou, kde jakýkoliv neklid může ohrozit i velmi solidně etablované a fungující vztahy. Nejrůznější skandály a skandálky naprosto pravidelně otřásají politickou scénou na všech úrovních. Zásadně platí, že slib vyslovený na jakékoliv úrovni, neznamená v žádném případě jisté pozdější plnění závazku. Navíc naprostá většina místních obchodníků má tendence vidět obchodní problémy v mnohem příznivějším světle, než jaká je skutečnost.

3.11.8 Problematika ochrany duševního vlastnictví

Indie je signatářem Dohody TRIPS (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) a je tudíž povinna zakotvit minimální požadovanou úroveň ochrany Copyrightu, obchodní značky, zeměpisných označení, patentů a průmyslového designu. Je také aktivním členem WIPO (World Intellectual Property Organisation) v Ženevě. Všechny zákony vztahující se k těmto oblastem prošly mnoha změnami, jejichž cílem bylo uvést je do souladu s odpovídajícími zákony vyspělých zemí. Situace v jednotlivých oblastech ochrany duševního vlastnictví je následující:

Copyright: řídí se zákonem Indian Copyright Act z r. 1957, který byl změněn v r. 1999 a plně odráží požadavky Bernské konvence (Indie je členem). Úpravy tohoto zákona nabyly účinnosti k 15. 1. 2000 a zákon je plně v souladu s požadavky TRIPS.

Obchodní značky: původní Trade and Merchandise Marks Act z r. 1958 byl nahrazen tzv. Trademarks Act z r. 1999 s podstatnými úpravami, které vstoupily v platnost 15. 9. 2003. Toto znění již je plně v souladu s dohodou TRIPS. Ve stejný den byl také ustaven tzv. Intellectual Property Appellate Board se sídlem v Chennai.

Zeměpisná označení: zákon o zeměpisných označeních, The Geographical Indications of Goods (Registration and Protections) Act byl schválen v r. 1999, změněn v r. 2002 a vstoupil v platnost 15. 9. 2003. Zároveň byl také ustaven Registr zeměpisných označení se sídlem v Chennai. Problematika zeměpisných označení je stále na programu jednání mezi Indií a EU.

Průmyslový design: řídí se zákonem The Design Act 2000, který byl vydaný v r. 2002 poskytuje minimální ochranu požadovanou TRIPS a postupně se zavádí.

Koncem r. 2005 před konferencí WTO v Hong Kongu byla na půdě WTO odsouhlasena změna Dohody TRIPS, která umožňuje výrobu a export farmaceutických výrobků do zemí, které mají omezené nebo žádné kapacity. Indie dále navrhuje změny v Dohodě TRIPS, které se týkají ochrany tradičních znalostí. Ministerská konference v Hong Kongu také dala mandát k dalšímu jednání o problematice zeměpisných označení.

3.11.9 Obvyklé platební podmínky, platební morálka

U menších zakázek se uplatňují platební podmínky formou akreditivu, předání zboží proti dokumentům aj. U větších zakázek se jedná vždy o poskytování úvěru. Podrobné informace podá Česká exportní banka. Platební morálka je uspokojivá.

3.11.10 Významné veletrhy a výstavy v teritoriu

O termínech konání veletrhů a výstav lze získat informace u organizace India Trade Promotion Organisation, e-mail: itpo@giasdl01.vsnl.net.in, <http://www.indiatradepromotion.org> nebo na ZÚ Dillí.

3.12 České firmy v indickém prostředí

Jednou ze silných stránek české přítomnosti na indickém trhu je tradice dodávek z doby Československa. Tyto dodávky byly směřovány do klíčových odvětví indického průmyslu a představovaly významný přínos v počátečním procesu industrializace Indie. Častým synonymem Československa, resp. České republiky, je zároveň i jméno Škoda v řadě oborů (auta, energetika, strojírenství).

3.12.1 ŠKODA POWER Pvt. Ltd., India

Obchodně inženýrská společnost Škoda Power Pvt. Ltd. se sídlem v Dillí je dceřinou společností Škoda Power v rámci uskupení s názvem Škoda Holding.

Toto uskupení plánuje už letos začít v Indii stavbu továrny na výrobu a montáž turbín. Celkové investice během pěti let by se měly vyšplhat až na miliardu korun. Podnik má mít až 150 lidí. Start stavby bude záviset na úspěchu v několika významných tendrech, do nichž vstupuje obchodně-inženýrská firma Škoda Power Pvt. z Dillí, řekl Jiří Zapletal, generální ředitel plzeňských firem Škoda Holding a Škoda Power, jednoho z největších evropských výrobců turbosoustrojí.

Továrna v Hajdarábadu, metropoli stejnojmenného státu uprostřed Indie, bude vyrábět zařízení do 150 MW pro celý asijský trh. "Jakmile uspějeme ve významných tendrech v Indii, začneme okamžitě stavět," řekl Zapletal. Objem reálných zakázek, které by mohla Škodovka letos v Indii získat, je až 350 milionů korun, což by pro start stavby stačilo. Pozemek už Škodovka má. Stavbu připravuje developerská firma CIAS, s níž už strojírna revitalizovaly areál v Plzni a staví tam nájemní haly.

"Na první dva roky bude výše investice kolem 250 milionů," řekl Zapletal. Do pěti let plánuje Škodovka v Indii investovat pětinasobek. Velkou část zařízení, například turbínové lopatky či rotory, budeme stále vyrábět v Plzni, dodal.

Dalších 50 lidí zaměstná plzeňský podnik v Dillí ve firmě Škoda Power Pvt., kde je nyní 25 projektantů a obchodníků. Do tří let spolkně 320 milionů korun a měla by mít dvojnásobek lidí.

Největší boom poptávky po nových energetických blocích v příštích pěti letech očekává Škodovka v Indii a Číně, které mají největší nedostatek elektřiny. Škoda má v Číně od roku 1995 společný podnik na výrobu turbín do 25 MW. V obou zemích jsou vysoká dovozní cla a plzeňské strojírně musí působit přímo tam. Indie potřebuje instalovat do deseti let 100 tisíc MW elektrického výkonu, přičemž místní výroba zvládne polovinu. V Indii je v provozu sto energetických bloků Škoda, dodaných z Plzně i místní firmou Bhel, které Škoda prodala v 70. letech licenci.

3.12.2 Škoda Auto India

Na indický trh vstoupila značka Škoda v roce 2000, kdy se poprvé představila na autosalónu „Auto Expo 2000“ v Dillí. Pro svůj záměr získala v listopadu 1999 souhlas od indického Výboru na podporu zahraničních investic (Foreign Investment Promotion Board) a podepsala Memorandum o shodě s generálním tajemníkem zahraničního obchodu Indie. Na základě toho byla založena společnost Škoda Auto India jako 100% dceřinná společnost Škoda Auto. Výroba automobilů řady Škoda Octavia byla postupně zahájena od druhé poloviny roku 2000. V prvních měsících sjížděly z montážní linky výhradně verze

Octavia vybavené turbodieselovým motorem 1.9 TDI¹⁷, později byl výrobní program rozšířen i o modifikace s benzínovými agregáty.

Produkce vozů Škoda v Indii probíhá v současné době podle metody CKD-3, založené na montáži rozložených automobilů z dovážených komponentů. Montážní sety CKD-3 se vyrábějí a připravují v závodech společnosti Škoda Auto v Mladé Boleslavi a ve Vrchlabí. Jde o montážní moduly, složené z nevybavené svařené a nalakované karoserie, rozložené pohonné jednotky (motor, převodovka a přední náprava), zadní nápravy, přístrojové desky, jednotlivých prvků interiéru a dalších komponentů. Rozložené vozy jsou do závodu Škoda Auto India dopravovány lodí ve speciálních kontejnerech. Finální montáž automobilů pak probíhá přímo na montážní lince společnosti Škoda Auto India za dodržení všech koncernových kvalitativních standardů.

Společnost Škoda Auto otevřela 25. února 2004 v indickém městě Aurangabad ve státě Maharastra novou montážní halu na výrobu osobních automobilů. Ovšem zájem trhu přesvědčil Škodu, že je nutné rozšířit výrobu a tak 12. listopadu 2005 byly otevřeny nové montážní haly závodu v Aurangabádu. V montážním závodě se do současné doby montovaly vozy Škoda Octavia Tour, nové linky umožní montovat modely Octavia Tour Combi, Octavia a Superb. To umožnilo navýšení kapacity až na 30 000 vozů ročně a zajistilo tak montážní linky pro budoucí produkty Škody Auto. Především se jedná o novou generaci malého auta Škoda Fabia. Tento vůz byl představen na nedávném automobilovém veletrhu, který se konal v Dillí od 10. do 17. ledna 2008.

Modely Škoda-Auto vyráběné v Indii jsou:

- Škoda Superb
- Škoda Laura¹⁸
- Škoda Octavia Combi
- Škoda L&K
- Škoda RS
- Škoda Fabia

¹⁷ Jedná se o motor s vstřikováním pohonných hmot pod vysokým tlakem. Stahuje se na ní ochranná známka společnosti Volkswagen.

¹⁸ Jedná se o druhou generaci vozů Škoda Octavia.

Všechny vozy Škoda prodávané v Indii jsou vybaveny airbagy řidiče a spolujezdce, imobilizérem, posilovačem řízení, klimatizací a centrálním zamykáním. Standardní výbavou pro modelové řady Fabia, Octavia a Superb je autorádio Škoda s přehrávačem CD a MP3.

Díky své výbavě - a díky reklamní podpoře - jsou škodovky v Indii považovány za luxusní vozy, srovnatelné s automobily značek Volkswagen či Mercedes - Benz.

Na indických silnicích, přeplněných maličkými fiaty či indickými auty značky Tata či Maruti, octavie velikostí vyniká. Indická média ji považují za konkurenta vozů, jako je Toyota Corolla nebo Chevrolet Optra. Ceny vozů této třídy však převyšují milion rupií, a to okruh zákazníků v miliardové Indii omezuje. Octavie v luxusním provedení však stojí až 1,2 milionu rupií. Pro představu: průměrný plat indického dělníka se pohybuje kolem pěti tisíc rupií, vysokoškolák si může přijít i na třicet tisíc.

Ročně se v Indii vyrobí více než 10 milionů vozidel. Většinu tvoří jednostopé mopedy a skútry, milion tříkolky Maruti a zhruba 1,3 milionu jsou osobní a užitkové čtyřkolové automobily. Závod Škody Auto v Auranbagádu (300 kilometrů od Bombaje), jenž produkuje octavie, má roční kapacitu 30 000 vozů, zatím jede na poloviční výkon.

Audi chce být v Indii nejúspěšnější prémiovou značkou. Pro rozjezd na tamním trhu ji pomáhají zkušenosti i výrobní kapacity Škody Auto. V současnosti se na linkách Škody v Aurangabadu montují sedany A6 a koncem roku přibude i nová generace menšího bratra tohoto luxusního sedanu - A4.

A nejdůležitější část auta v Indii? Klakson. Troubí se všude a pořád. Ten český ve škodovkách údajně neobstál a proto se používá klakson od indického výrobce Roots. V octaviích montovaných v Indii nahradil tamní výrobce trumpetu od firmy Brano, kterou vlastní podnikatel loňského roku Pavel Juříček. Byly potíže při homologaci. V nové fabii, jejíž výroba se v Indii právě rozbíhá, se používá klakson firmy Bosch.

3.13 Specifické problémy českých firem

- **Využití jména Československa a České republiky:** Přechodem od clearingového platebního uspořádání na volnoměnový platební styk, v důsledku poměrného otevření a postupující industrializace indické ekonomiky i nárůstu konkurence na indickém trhu čeští výrobci a vývozci ztratili po roce 1990 určitou část svých pozic. Tzv. dobré jméno českých výrobků je možno využít při neformálních rozhovorech. Je pravdou, že zejména starší indičtí manažeři mají pozitivní reminiscence na obchodní vztahy z doby Československa a pověst českých výrobků otevírá dveře, avšak nezajišťuje kontrakty. Ty je nutno vybojovat a obhájit v tvrdé konkurenci s ostatními zeměmi, byť jsou to země spřátelené, které s námi sdílejí členství v EU. Do určité míry se v současné době daří českým podnikům udržet a rozšířit svoje obchodní pozice. Při pečlivém studiu komoditní struktury českého vývozu zjistíme, že se tam nacházejí položky, které se v takovém rozsahu do Indie v devadesátých letech nevyvážely. Český vývoz v posledních letech roste vysokým tempem, dominantní jsou vývozy osobních aut, ale roste i díky dalším položkám, které se podařilo na indickém trhu umístit.
- **Nepochopení mentality indických zákazníků a netrpělivost:** Jedná se především o potřebu, aby si české firmy u partnera uvědomily na jedné straně spontánnost v jednání (něco musí být uděláno ihned, návštěva, dopis, jinak bude kontrakt ztracen), ale na druhé straně otálení s konečným rozhodnutím, především u významných zakázek. Kterákoliv česká firma, která obchoduje na indickém trhu, potvrdí, že se musí především obrnit trpělivostí, protože jednání o získání významné zakázky trvají zpravidla roky. Proto je lepší mít na indickém trhu své zastoupení ve formě firmy nebo místního konzultanta s možností sledovat téměř každodenně vývoj. Korespondenční formou se kontrakt neuzavře a je nutné počítat s několika osobními návštěvami. Indický zákazník preferuje osobní styk a v případě, kdy má skutečný vážný zájem, neváhá okamžitě za svým dodavatelem v ČR odcestovat.

- **Potřeba odpovídajícího finančního zázemí:** Realizace podnikatelských záměrů na indickém trhu vyžaduje silné kapitálové zázemí. Už sama velikost indického trhu způsobuje, že zakázky v klíčových odvětvích průmyslu a infrastruktury mají nebývalý rozsah. Součástí takových nabídek pak musí být i nabídka financování. Je nutno využít možností, které dává EGAP a ČEB a obě tyto instituce zapojit do klíčových jednání. Malé a střední firmy by měly využívat možnosti programů, zejména agentury CzechTrade, v rámci systému státní podpory exportu.
- Nevyužívání **běžně dostupných informačních zdrojů**, které jsou dostupné na Internetu k získávání informací o indickém trhu, obzvláště stránky MPO, MZV, CzechTrade, CzechInvest, www.businessinfo.cz a www.export.cz, zvláště malými a středními firmami. Důsledkem je jejich nedostatečná informovanost a z toho plynoucí obavy z indického trhu. Indický trh má svá specifika, která je nutno brát v úvahu, ale opustit kvůli nim trh vůbec je nesprávné.

3.14 Zahraniční rozvojová spolupráce

V roce 2007 byl v Karnátace ukončen první oficiální projekt české zahraniční rozvojové spolupráce. ČR věnovala ca. 200 000 Kč na pořízení šicích strojů a materiálu pro rekvalifikační kurzy šití a vyšívání pro původem znevýhodněné dívky a tělesně postižené. Kurzy umožnily ca. 70 účastnicím nalézt si snadněji zdroj obživy, vést plnohodnotný život a podporovat své rodiny.

Rovněž v Karnátace funguje projekt České katolické charity „Adopce na dálku“; podporuje školní výuku cca. 10 tisíc indických dětí prostřednictvím individuálních českých dárců ve výši cca 200 USD. Ročně tak proudí do Indie (a konkrétně do Karnataky) celkem asi dva miliony USD. Převážnou část pomoci zprostředkovává centrum v Honavaru (stát Karnátaka), které vede řádová sestra Maria Goretti (19. 6. 2003 vyznamenána cenou J. Masaryka Gracias Agit).

V roce 2007 nadále fungovala 1. česko-indická nemocnice sv. Josefa ve svazovém státě Džarkhand, kterou uvedla v provoz společnost LL (Likvidace lepry) ve spolupráci s místními katolickými organizacemi. Nemocniční komplex s kapacitou 40 lůžek vybudovaný ze sbírek pořádaných v Čechách za 14 mil. Kč slouží k léčbě nemocných leprou a TBC. Společnost LL bude její provoz financovat do konce roku 2008. S finanční podporou MZV připravuje společnost LL podobnou nemocnici u města Midnapore v Západním Bengálsku.

3.15 Vzájemná výměna v oblasti služeb

Příjmy ČR za první tři čtvrtletí roku 2007 ze vzájemného obchodu s Indií v oblasti služeb činily 310 mil.Kč, výdaje 301 mil. Kč.

Největší příjmy má ČR ze služeb poskytovaných v dopravě a z toho je největší příjem z dopravy jiné než námořní a letecká, tzn. převažuje silniční a železniční nákladní doprava. Z ostatních služeb stojí za zmínku cestovní ruch a ostatní služby obchodní povahy.

Z českých firem, které se obracejí na ZÚ v oblasti služeb jsou nám známy aktivity firem pracujících v oblasti výstavnictví. Z vizové praxe jsou nám známy některé univerzity, které propagují studijní kurzy a přijímají indické studenty.

Dalším perspektivním odvětvím je **rozvoj vzájemné turistiky**, který předpokládá zajištění větší propagace České republiky jako významné evropské turistické destinace, kterou by mohly indické cestovní kanceláře zařadit do svých programů.

Další významnou položkou by mohly být **vzdělávací služby**. ČR se zúčastní veletrhu vzdělávání v Dillí, který připravuje Delegace EK (European Higher Education Fair). Některé univerzity jsou již nyní velmi aktivní v nabídce svých vzdělávacích kurzů indickým studentům a podle počtu žádostí o dlouhodobá víza za účelem studia, můžeme konstatovat, že české univerzity nabízejí kurzy zajímavé pro indické studenty.

Zajímavou položkou na straně výdajů mohou být cesty za účelem **zdravotních pobytů** (různé např. chirurgické zákroky). Indie se stále více profiluje jako země s vysokou

úrovni lékařství, přičemž ceny různých lékařských zákroků jsou nižší nežli v Evropě. Na příjmové straně by se měly objevit **lázeňské pobyty** indických pacientů v ČR.

EU registruje různá omezení v obchodu se službami, která jsou nyní s vládou Indie projednávána v rámci vyjednávání FTA. Oblast služeb je jedním ze tří okruhů projednávaných v Rozvojové agendě z Doha na půdě WTO. Konkrétní problémy s Indií se týkají hlavně povolené hranice zahraničních investic do indického podniku ve finančních službách (maximálně povolená hranice v pojišťovnictví je 26 %, v soukromém bankovníctví byla zvýšena na 74 %) a zvýšení hranice v různých sektorech telekomunikací ze současných 49 % automatickou cestou na 74 % před předchozího schvalování, případně umožnit 100 % zahraniční investice. Co se týče služeb právníků včetně auditorských služeb, nejsou zahraničním kancelářím vůbec povoleny, pokud nejsou členy Indické komory právníků. Předmětem jednání jsou i investice v maloobchodu, kde prozatím zahraniční investice nejsou dovoleny vůbec. Dále EU jedná i o uvolnění v oblasti dopravy a poštovních služeb.

* * *

Celý svět včetně EU začíná vnímat Indii jako velmi důležitého partnera a to především po ekonomické stránce. K obdobnému uvědomění dochází i v České republice a Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR zpracovalo specifický dokument „Strategie prosazování obchodně ekonomických zájmů České republiky v Indii“, jehož záměrem je využití příležitostí a zvýšení aktivit českých podnikatelů v této zemi. Koncepce proexportní politiky zařazuje Indii mezi země prioritního exportního zájmu v první fázi plnění Exportní strategie ČR (2006 – 2010).

ZÁVĚR

Novodobá hospodářská historie Indie se začala psát krátce po druhé světové válce. Země, která byla několik desetiletí kolonií pod britskou správou, se vydala v roce 1947 na cestu vlastní samostatnosti. Po politické stránce se vstup samostatné Indie na mezinárodní scénu povedl téměř dokonale. Země si na rozdíl od mnoha zemí v regionu uchovala vyspělou parlamentní demokracii získanou od Britů, díky čemuž se vyhnula "komunistickému chaosu", který zachvátil téměř celé její okolí (Čína, Severní Korea, Vietnam, Barma). Protože země zároveň důsledně dbala na to, aby byla politika striktně oddělena od náboženství a armády, nestala se z Indie ani polovojenská diktatura (Severní Korea, Barma), ani fundamentalistický náboženský stát (Irán). Po celou druhou polovinu 20. století byla tedy Indie stále nejlidnatější světovou demokracií.

Po hospodářské stránce se však Indii příliš nedařilo. V řádných parlamentních volbách zvolení vládcové (např. Indíra Gándhiová) se zhlédli v socialismu a státním intervencionalismu, čímž jakýkoliv náznak indického hospodářského růstu odsoudili k zániku již v samém počátku. Svou negativní roli sehrál i indický kastovní systém.

Skutečná hospodářská revoluce se v Indii udála v červenci 1991. Indie se tehdy nacházela na prahu finančního kolapsu a indickým obyvatelům nezbyvalo prakticky nic jiného, než do svého čela poprvé od získání své nezávislosti postavit osobnost, která by provedla tolik potřebné reformy. Touto osobností se stal Manmohan Singh, jenž se do reformů pustil z pozice ministra financí ve vládě Narasinha Ráa. V mezinárodních kruzích bývá Manmohan Singh často přirovnáván k polskému reformátorovi Leszekovi Balcerowiczovi, k českému Václavovi Klausovi, čínskému Ču Žung-tiovi nebo k slovenskému Ivanovi Miklošovi.

Manmohan Singh, současný premiér Indie, během několika měsíců "otevřel" Indii okolnímu světu, zrušil celou řadu regulačních opatření, snížil množství dovozních cel a pustil se i do redukce neúnosně rozrostlé státní byrokracie. V průběhu několika mála let se mu díky těmto nezbytným krokům podařilo postavit Indii poprvé ve své novodobé historii na nohy. Do země se díky levné a anglicky mluvící pracovní síle postupně přesouvalo čím dál více významných zahraničních společností.

Ovšem Indii se zdál příliv zahraničních investic na nízké úrovni. V porovnání s Čínou, jejím odvěkým rivalem, byly hodnoty příliš nízké. Některé roky dokonce šlo pouze o desetinu objemu investic, které směřovaly k čínskému sousedovi. A tak se vláda Indie rozhodla přijít s návrhem na vytvoření zvláštních oblastí podporujících především výrobu a export. I proto je tento zákon součástí vývozní-dovozní politiky Indie.

Tyto oblasti dostali název Speciální ekonomické zóny. V literatuře se můžeme setkat s mnoha názvy a mnoha definicemi. Jsou však určité rysy, které jsou pro všechny tyto zóny společné. Mezi ně patří: stimulace ekonomického růstu skrze podpory exportu, přilákání zahraničních investic a navýšení devizových příjmů, zvýšení zaměstnanosti a docílit přenosu technologií a dovedností v řízení.

Podobné cíle jsou uvedeny v zákoně o speciálních ekonomických zónách tzv. Special Economic Zones Act, který vešel v platnost 10. února 2006 spolu s další právní úpravou a to pravidly speciálních ekonomických zón tzv. Special Economic Zones Rules. Oba tyto dokumenty vytvářejí právní prostředí pro realizaci speciálních ekonomických zón na indickém území. Seznamují nás s postupem jak vytvořit tyto oblasti, jak v nich založit jednotky, které budou vyrábět, jaké jsou nároky na půdu, co je třeba ke schválení, co je schvalovací výbor a jaké jsou jeho pravomoci atd. Všechny tyto a další náležitosti jsou obsaženy právě v obou těchto právních dokumentech.

Odezva na tento krok je velmi silná. Mnoho zahraničních společností požádalo o možnost podílet se na tomto projektu a chtějí vytvořit svou samostatnou speciální ekonomickou zónu či alespoň jednotku v takovéto zóně.

Bude zajímavé pozorovat vývoj v této oblasti. Jsou již určité indicie podle kterých můžeme říci, že tento projekt je životaschopný a plní cíle, ke kterým byl stvořen. Se zájmem budu sledovat i to zda se najde společnost z České republiky, která se pustí do takovéto investice.

V třetí kapitole byl dán prostor ekonomickému vztahu České republiky a Indické republiky.

Tento vztah byl již počat v dobách Československa, kdy byly ve 20. letech 20. století založeny čs. konzuláty v Mumbai a Kalkatě. Tyto vztahy začaly dodávkami obráběcích strojů, zařízení pro cukrovary a aktivitami firmy Baťa. V současné době je Česká republika spojována s Indickou republikou tradičními značkami, jako například Škoda auto, Terex Tatra, Škodaexport, ZKL Bearing - Brno, Strojimport a další. Nejznámější český výrobek v Indii nadále zůstává Škoda Octavia. Firma Škoda auto Mladá Boleslav má zde dlouholetou tradici.

Vláda ČR schválila Strategii prosazování obchodně ekonomických zájmů České republiky v Indii. Dne 7. prosince 2005 stanovila vláda Indii jako zemi prioritního exportního zájmu pro období 2006 - 2010. Indická republika v současné době podstatně ovlivňuje globální hospodářský i politický vývoj a patří mezi nejrychleji se rozvíjející ekonomiky světa. Indie je zemí s tržní ekonomikou, která prodělává zásadní reformy s cílem postupně se otevírat světu. A tak se i České republice otevírají možnosti působit na indickém trhu. Příležitosti jsou zejména ve strojírenství, ale také energetice či dopravní infrastruktuře. Nicméně je důležité pochopit odlišnosti tohoto trhu. Především je to specifické indické chování při obchodním jednání, ve vztazích mezi lidmi. Je také důležité pochopit pracovní návyky Indů či jejich pohled na čas. Nesmí se zapomenout že víra vstupuje i do stolování a špatný výběr jídla může ohrozit celý kontrakt.

Indie patří mezi státy s největším ekonomickým potenciálem a to v podmínkách demokratického politického systému. Domnívám se, že indický trh se stane konkurenčním pro ekonomiky USA, Japonska, Číny a Evropské unie a Indie jako celek se stává v současné době váženým partnerem v celé světové ekonomice.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bibliografie:

- [1] *Agriculture* [on-line]. 2008. [cit. 15. 3. 2008]. Dostupné z:
<http://www.ibef.org/economy/agriculture.aspx>
- [2] *APEDA* [on-line]. 2008. [cit. 15. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.apeda.com/>
- [3] CIHELKOVÁ E., KUNEŠOVÁ H. a kolektiv, *Světová ekonomika - nové jevy a perspektivy*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2006. 320 s. ISBN 80-7179-455-4.
- [4] *Department of IT, Chandigarh* [on-line]. 2008. [cit. 15. 3. 2008]. Dostupné z:
http://chdit.nic.in/ctp_detail.htm
- [5] *Economy of India - Wikipedia, the free encyclopedia* [on-line]. 2008. [cit. 15. 3. 2008].
Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_India
- [6] *Exportní strategie ČR pro období 2006 až 2010 - BusinessInfo.cz* [on-line]. 2008. [cit. 15. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/strategie-oez-cr-v-zahranici/obsah/1001537/37876/>
- [7] *Fabia míří do Indie - iDNES.cz* [on-line]. 2008. [cit. 18. 3. 2008]. Dostupné z:
http://auto.idnes.cz/fabia-miri-do-indie-0nj-automoto.asp?c=A080109_174012_automoto_fdv
- [8] *FDI in India Statistics* [on-line]. 2008. [cit. 22. 3. 2008]. Dostupné z:
http://dipp.nic.in/fdi_statistics/india_fdi_index.htm
- [9] *Flextronics SEZ to go on stream by August* [on-line]. 2008. [cit. 22. 3. 2008].
Dostupné z: <http://sify.com/finance/fullstory.php?id=14144509>

- [10] *Fortune 500 - Wikipedia, the free encyclopedia* [on-line]. 2008. [cit. 18. 3. 2008].
Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Fortune_500
- [11] *Government of India: Union Budget and Economic Survey* [on-line]. 2008. [cit. 9. 3. 2008]. Dostupné z: <http://indiabudget.nic.in/http://indiabudget.nic.in/es2007-08/esmain.htm>
- [12] *Govt Nod For Nokia SEZ In Tamilnadu* [on-line]. 2008. [cit. 9. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.efytimes.com/efytimes/fullnews.asp?edid=8275&magid=>
- [13] *Historical Review* [on-line]. 2008. [cit. 8. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.sezindia.com/?p=5>
- [14] *Index of Industrial Production, M/o Statistics and PI, Govt. of India* [on-line]. 2008. [cit. 8. 3. 2008]. Dostupné z: http://mospi.nic.in/stat_act_t2.htm graf. zprac
- [15] *India Map - Political Map of India, Maps of Indian States, Travel to India Maps* [on-line]. 2008. [cit. 22. 3. 2008]. Dostupné z: http://www.indianomy.com/map_of_india.asp
- [16] *India State Maps, State Maps India, India States Map, Indian States Map, India States Maps* [on-line]. 2008. [cit. 8. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.maps-india.com/india/>
- [17] *Investiční klima Indie - BusinessInfo.cz* [on-line]. 2008. [cit. 22. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-investicni-klima/9/1000422/>
- [18] KNOTH, C., *Special Economic Zones and Economic Transformation The Case of the People's Republic of China* [on-line]. 2008. [cit. 28. 2. 2008]. Dostupné z: http://deposit.ddb.de/cgi-bin/dokserv?idn=959241612&dok_var=d1&dok_ext=pdf&filename=959241612.pdf

- [19] LEONG, Che Kian, *A Tale of Two Countries: Openness and Growth in China and India* [on-line]. 2008. [cit. 5. 3. 2008]. Dostupné z: http://www.ifw-kiel.de/VRCent/DEGIT/paper/degit_12/C012_042.pdf
- [20] *Mahindra World City* [on-line]. 2008. [cit. 9. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.mahindraworldcity.com/>
- [21] *Manufacturing* [on-line]. 2008. [cit. 28. 2. 2008]. Dostupné z: <http://www.ibef.org/economy/manufacturing.aspx>
- [22] *National Portal of India : Sectors : Commerce and Industries:Commerce : SEZs* [on-line]. 2008. [cit. 24. 2. 2008]. Dostupné z: <http://india.gov.in/sectors/commerce/sezs.php>
- [23] *Návrh rozpočtu indických drah pro finanční rok 2008-2009 a možnosti uplatnění českých firem - BusinessInfo.cz* [on-line]. 2008. [cit. 28. 2. 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/indie/navrh-rozpoctu-indicky-drah-2008-2009/1000422/47933/>
- [24] *Nová Audi A6 montuje v Indii Škoda Auto / AUTO.CZ* [on-line]. 2008. [cit. 24. 2. 2008]. Dostupné z: <http://news.auto.cz/ekonomika/nova-audi-a6-vyrabi-v-indii-skoda-auto.html>
- [25] *Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR Indie - BusinessInfo.cz* [on-line]. 2008. [cit. 24. 2. 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000422/>
- [26] *QuarkCity / the finest, most energy-efficient SEZ development in India* [on-line]. 2008. [cit. 14. 2. 2008]. Dostupné z: <http://www.quarkcity.com/index.html>
- [27] REIGSTAD, E., *Special Economic Zones* [on-line]. 2008. [cit. 24. 2. 2008]. Dostupné z: http://www.erlendreigstad.net/wp-content/reigstad_erlend_2007.pdf

- [28] *SEZ exports likely to touch Rs 1,25,000 cr in 2008-09- Indicators-Economy-News-The Economic Times* [on-line]. 2008. [cit. 11. 3. 2008]. Dostupné z: <http://economictimes.indiatimes.com/articleshow/2945864.cms>
- [29] *Services* [on-line]. 2008. [cit. 14. 2. 2008]. Dostupné z: <http://www.ibef.org/economy/services.aspx>
- [30] *SEZ India* [on-line]. 2008. [cit. 14. 2. 2008]. Dostupné z: <http://sezindia.nic.in/>
- [31] *SEZ in India / List of SEZ in India - Areas Specification for SEZ / Special Economic Zone / SEZ Investment / Taxation / Benefits* [on-line]. 2008. [cit. 5. 3. 2008]. Dostupné z: http://www.sezindiainvest.com/Areas_specification_for_SEZ.htm
- [32] *SEZ in India / SList of SEZ in India - Type of SEZ / pecial Economic Zone / SEZ Investment / Taxation / Benefits / Advice* [on-line]. 2008. [cit. 5. 3. 2008]. Dostupné z: http://www.sezindiainvest.com/Type_of_SEZ.htm
- [33] *SEZ in India / Special Economic Zone / List of SEZ in India - Activities in SEZ / SEZ Investment / Benefits* [on-line]. 2008. [cit. 5. 3. 2008]. Dostupné z: http://www.sezindiainvest.com/Activities_in_SEZ.htm
- [34] *SEZs a boon for economic growth and infrastructure development: EPCES / INRnews – INRnews - Indian Real Estate & Property News: India SEZ Real Estate* [on-line]. 2008. [cit. 4. 3. 2008]. Dostupné z: http://www.inrnews.com/realestateproperty/india/sez/sezs_a_boon_for_economic_growth.html
- [35] *Special Economic Zone, Special Economic Zone in India, Sector in Indian Economic, SEZ act & rules, Indian Economic Overview, foreign trade in India, foreign trade policy, trade article, Sector in Indian economy* [on-line]. 2008. [cit. 4. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.sezindiaweb.com/index.html>

- [36] *Statistika zahraničního obchodu* [on-line]. 2008. [cit. 5. 3. 2008]. Dostupné z: http://dw.czso.cz/pls/stazo/STAZO.STAZO?jazyk=CS&prvni_pristup=
- [37] *Strategie prosazování obchodně ekonomických zájmů České republiky v Indii - BusinessInfo.cz* [on-line]. 2008. [cit. 17. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/indie/strategie-prosazovani-obchodne-ekonomick/1000422/38417/>
- [38] *Škoda Auto dobývá Indii / HN.IHNED.CZ - z domova* [on-line]. 2008. [cit. 17. 3. 2008]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-22719380-skoda-auto-dobyva-indii>
- [39] *Škoda Holding míří do Indie / HN.IHNED.CZ - z domova* [on-line]. 2008. [cit. 11. 3. 2008]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-23559050-skoda-holding-miri-do-indie>
- [40] *The Hindu Business Line : Taiwan's Foxconn to set up SEZ with Motorola, TN* [on-line]. 2008. [cit. 11. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.blonnet.com/2006/02/26/stories/2006022604010100.htm>
- [41] *The rise of Indian manufacturing?* [on-line]. 2008. [cit. 11. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.rediff.com/money/2007/dec/27guest.htm>
- [42] *World Economic Outlook Database for October 2007* [on-line]. 2008. [cit. 11. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2007/02/weodata/index.aspx>
- [43] *Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu Indie - BusinessInfo.cz* [on-line]. 2008. [cit. 17. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-zakladni-podminky-pro-uplatneni-ceskeho-zbozi-na/8/1000422/>
- [44] *Zvýšení přímých investic a akvizic do zahraničí - BusinessInfo.cz* [on-line]. 2008. [cit. 17. 3. 2008]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/exportni-strategie-cr-2006-2010/zvyseni-primych-investic/1001404/37904/>

SEZNAM ZKRATEK A SYMBOLŮ

AIDS	syndrom získaného imunodeficitu
APEDA	Úřad pro rozvoj vývozu zemědělských a potravinově zpracovatelských produktů
BOA, BoA	schvalovací výbor
CD	kompaktní disk
CERC	Centrální komise pro regulaci elektrické energie
CII	Svaz indického průmyslu
CNC	počítačem řízené obráběcí stroje
ČEB	Česká exportní banka
ČKD	Českomoravská Kolben Daněk
ČR	Česká republika
ČSOB	Československá obchodní banka
DIPP	oddělení průmyslové politiky a propagace
DTA	oblasti vnitřního obchodu
DZ	domácí oblast
EFTA (ESA)	Dohlížecí orgán Evropského sdružení volného obchodu
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
EK	Evropská komise
EOU	jednotka exportně orientována
EPZ	exportní procesní zóna
EU	Evropská unie
EUR	měna euro
EXIM	export, import
FDI	cizí přímé investice
FICCI	Federace indických komor průmyslu a obchodu
FIPB	Úřad pro propagaci cizích investic
FTA	Dohoda o volném obchodu
FTZ	zóna volného obchodu
GK	generální konzulát
GM	geneticky modifikované
HDP	hrubý domácí produkt

IIP	ukazatel průmyslové produkce
IT	informační technologie
ITES	služby související s informačními technologiemi
ITES – BPO	služby související s informačními technologiemi - outsourcing obchodních procesů
j.n.	jinak neuvedeno
JETRO	organizace japonského zahraničního obchodu
JV	společný podnik
KAFTZ	oblast volného obchodu v přístavu Kandla
L&K	Laurin a Klement
LoA	potvrzení o rozhodnutí
MPO	ministerstvo průmyslu a obchodu
MP3	formát ztrátové komprese zvukových souborů
MSA	výrobce průmyslových armatur
MW	megawatt
MZV	ministerstvo zahraničních věcí
NASSCOM	Národní asociace softwarových a službu poskytujících společností
OEÚ	obchodně ekonomický úsek
PPP	parita kupní síly
PPP's	partnerství veřejného a soukromého sektoru
PVT. LTD.	soukromá společnost
RBI	Centrální banka Indie
SEEPZ	santa cruzská elektronická exportní procesní zóna
SERC	Státní komise pro regulaci elektrické energie
SEZ	speciální ekonomická zóna
SIA	sekretariát průmyslových žádostí
SNS	Společenství nezávislých států
TRIPS	Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
USA	Spojené státy americké
USD	americký dolar
WIPO	Světová organizace duševního vlastnictví
WOS	plně vlastněná firma
ZK	zahraniční kancelář

ZKL	brněnská společnost vyrábějící ložiska
ZÚ	zastupitelský úřad
ŽĐAS	obchodní společnost ze Žďáru nad Sázavou

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé diplomové práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. dubna 2008

.....
Bc. Jan Slavík

Adresa trvalého pobytu studenta:

Jan Slavík
9. května 68
735 81 Bohumín

SEZNAM PŘÍLOH

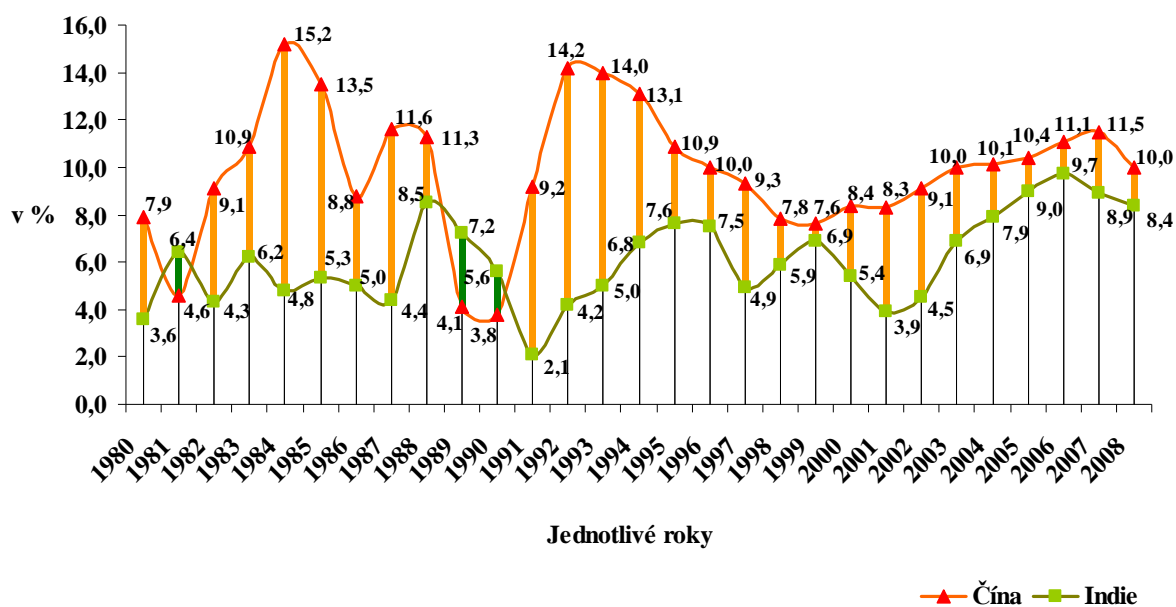
Příloha č. 1 Roční procentuální změna v HDP

Příloha č. 2 Počet SEZ v jednotlivých státech Indie

Příloha č. 3 Umístění českých investic na indickém území

Příloha č. 4 Vývoj česko-indické obchodní bilance z pohledu ČR

Roční procentuální změna v HDP

Země	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Čína	7,9	4,6	9,1	10,9	15,2	13,5	8,8	11,6	11,3	4,1
Indie	3,6	6,4	4,3	6,2	4,8	5,3	5,0	4,4	8,5	7,2
Země	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Čína	3,8	9,2	14,2	14,0	13,1	10,9	10,0	9,3	7,8	7,6
Indie	5,6	2,1	4,2	5,0	6,8	7,6	7,5	4,9	5,9	6,9
Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
Čína	8,4	8,3	9,1	10,0	10,1	10,4	11,1	11,5	10,0	
Indie	5,4	3,9	4,5	6,9	7,9	9,0	9,7	8,9	8,4	

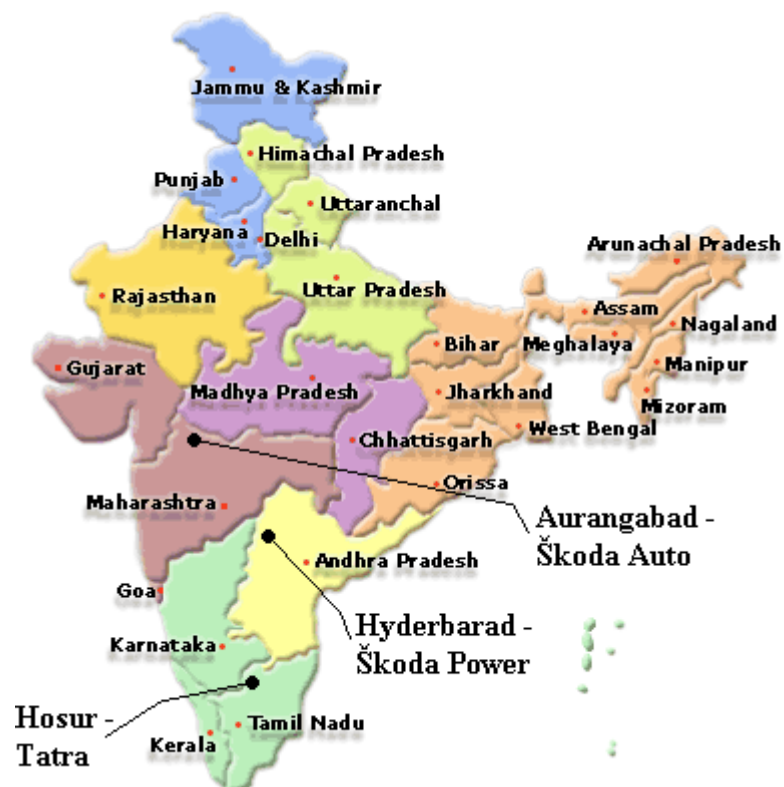
Zdroj: [42], vlastní zpracování

Počet SEZ v jednotlivých státech Indie

Zdroj: [16], [30], vlastní zpracování

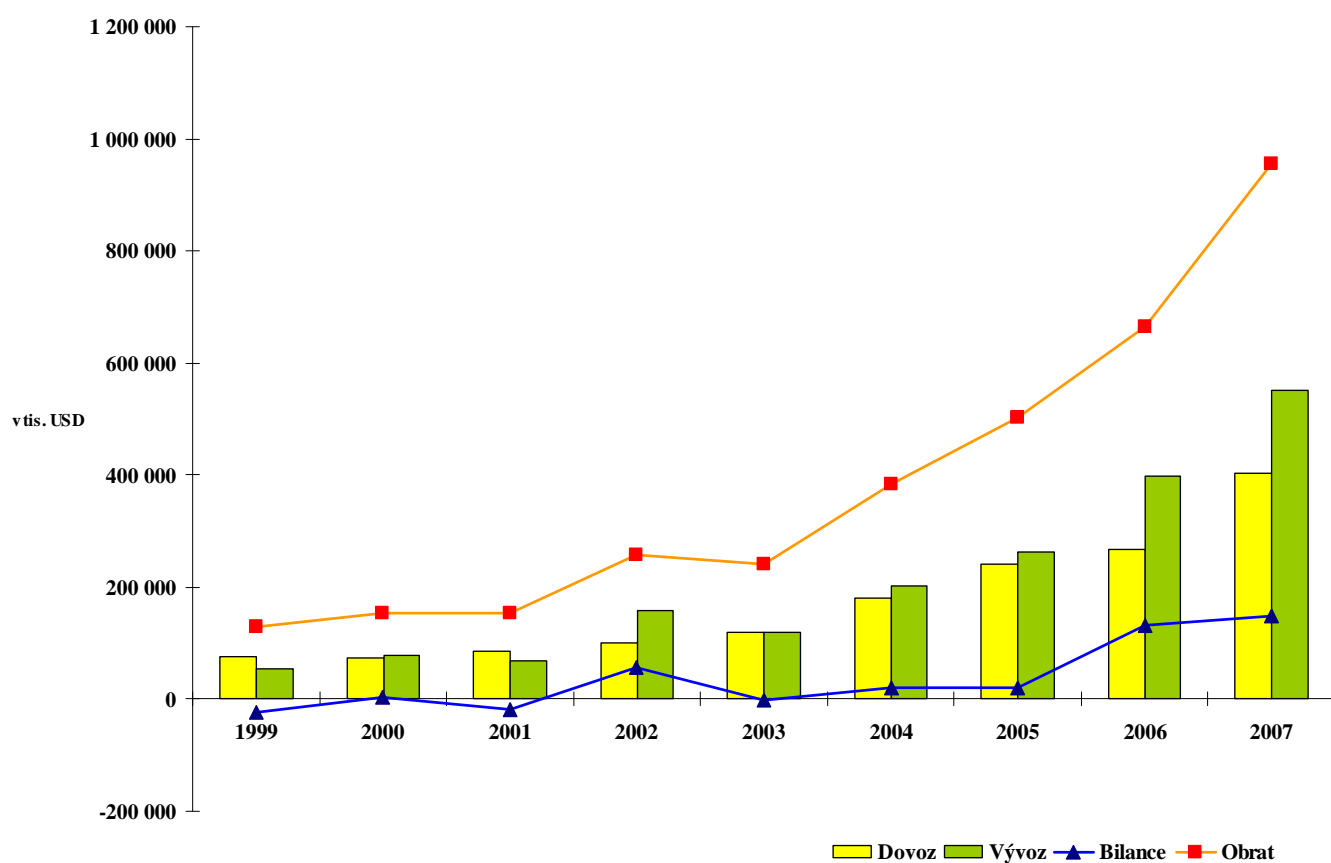
Umístění českých investic na indickém území

Zdroj: [15], [17], vlastní zpracování

Vývoj česko-indické obchodní bilance z pohledu ČR

Vývoj vzájemného obchodu mezi ČR a Indií (v tis. USD)				
Období	Dovoz	Vývoz	Bilance	Obrat
1999	76 222	53 675	-22 547	129 897
2000	74 702	77 869	3 167	152 571
2001	85 550	67 729	-17 821	153 279
2002	100 351	158 108	57 757	258 459
2003	120 420	119 973	-447	240 393
2004	181 051	201 649	20 598	382 700
2005	241 124	262 006	20 882	503 130
2006	266 374	398 910	132 536	665 284
2007	403 220	551 962	148 742	955 182

Zdroj: [36], vlastní zpracování